Gökhan

Evliyaoğlu

ANADOLUNUN İÇ AYDINLIĞI

YUNUS EMRE

ANADOLUNUN İÇ AYDINLIĞI

YUNUS EMRE

Yağmur Yayınları 14

Cep Kitapları 7

Kapak: FİKRET AKGÜN

Dizgi ve Baskı :
BAHA MATBAASI

Kapak Baskısı :
ÇELTÜT MATBAASI

GÖKHAN EVLİYAOĞLU

Anadolunun İç Aydınlığı

YUNUS EMRE

İstanbul - 1963

İ Ç İ N D E K İ L E R

DİLEK...

Anadolunun iç aydınlığı ve Yunus Emre. Asırlar ötesinden, ölmezlik katından ve ruhların dilinden bir ses. Yudum yudum içilen şiirleri, çileyi, degâh kapısını, her geçtiği yerde yeşillenen duyguları ve kalb gözüyle görenlerin hikâyesini Gökhan Evliyaoğlu'ndan okuyunca; bu yolda yeni eserler istemeyi vazife bildik.

Yunus'tan şefaatler, Tanrı katında Rahmetler dileriz...

YAĞMUR YAYINEVİ

AMANSIZ KIŞTAN SONRA KURAKLIK SARIKÖY'Ü SITMA GİBİ SARMIŞTI

TARİH dahi yedi yüz yedi idi. Moğolun kılıcı gibi keskin ve amansız bir kıştı. Ardından Moğolun yüzü gibi sapsarı, kupkuru bir yaz başladı. Yağız yer taş gibi kırılıp çatlıyor, yarıklardan arasıra fışkırır gibi olan boz bir yeşillik diken diken, toprağı hançerliyor, tek tük, soluk, gelincik çiçekleri kanıyordu. Sarıköy daha da sararmıştı. Porsuk çayı bozkırın bağrına gözyaşı gibi süzülüyordu, incelmişti, birkaç desti ile beş on çamçakla tükeniverecekmiş gibiydi. Yerin bakırı ile göğün çakırı arasında bozkır güneşi, sabah akşam, Moğol harman yangınları gibi tutuşuyordu. Kuraklık köyleri ve köylerden «Sarıköy» ü sıtma gibi sarmıştı.

Bahadır delikanlılar kılıç kuşanıp çekik gözlü, kurukafa suratlı yağızı karşılamağa gitmiş ve dönmemişlerdi.

Analar, babalar, gelin bacılarla koyun ve kuşlarla birlikte bütün köy açtı.

«Bu böyle olmaz» diye düşündü Yunus. Bir çare aramalıydı. Gitmeli, Sulucakarahöyük'e kadar uzanmalı Hacı Bektaş piri bulmalıydı. Ellerini öpmeli, buğda niyet etmeliydi. Kurağa düşen köyler için «Hacı Bektaş-ı Velî» ismi, yağmur duası gibi, daha doğrusu yağmur bulutu gibi bir şeydi. Yunus, heyecanlanmıştı. Karara durunca belki

oturduğu yerden ayağa kalkmıştı, belki kuruyan dili birden serinleyivermişti. Farkına varsa, kuşların kendisini bu karar için selâmlamış olabileceklerini görecekti. Geceleyin ,başının üstünde yıldızlar uçuşmuş olabilirdi. Köy halkı o gece, bu karar için güzel rüyalar görmüş olabilirlerdi.

Sırf Yunus'u, Hacı Bektaş Sultana göndermek için toprağın kuruduğunu, suyun azaldığını, yağmurun kesil diğini, kendisi köyü terkeder etmez belki de yağmurların boşanacağını, suların çağlıyacağını, toprağın yeşereceğini Biçare Yunus ne bileydi. İçinde ümit ve o zamana kadar tatmadığı bir garip doluluk vardı. Tanımadığı bir yerden bir mektup almış gibiydi. İşitmediği bir çağrı ile bağrı yanıyordu. Ne türlü bir duyguydu bu anlamıyordu. Hicap mıydı? Beş parasız gidecek elden buğda istiyecekti de ondan mıydı? Gene de karşılıksız gitmemeliydi. Dağdan bayırdan kimsesiz ağaçlardan alıç devşirdi. Sığırına yükledi, köyüne veda edip yola çıktı. Yolda kime rastlasa Hacı Bektaş'ın izini sorardı. Sulucakarahöyük'e yaklaştıkça Hacı Sultan'a ait menkıbeler çoğalıyor, yüzler aydınlanıyor, selâmlar çağlıyordu. Biri de diline Hacı Bektaş'tan bir nefes düşürmüştü :

«Baş açık yalın ayak
Uryana gelmişlerdenüz
Hâk-i pay Abdal olup
Virane gelmişlerdenüz»

Söz dediğin de böyle ölçülü biçili olmalıydı.. Sihir gibi insanı büyülemeli, yüreğinden kavramalıydı. Yunus ölçülü biçili söze tutkundu. Hem yürüyor, hem düşünüyordu. Çocukluğunu ve ilk hocasını hatırladı. Dili bir türlü alfabeye dönememiş (elif), (be) derken birdenbire hocasına :

Elif okuduk ötürü
Pazar eyledik götürü
Yaradılmışı hoş gördük
Yaradandan ötürü

Deyip mektebini terketmişti.. Sohbetlere kulak olmayı, meclislerde bulunmayı, yalnız kalıp düşünmeyi daha seviyordu.. Garip kuşlar gibi her türlü kayıttan kendi kendisini âzad etmişti. Yalnız sözün azad olmasını istemiyordu. Şiirin tadını tatmıştı.

BU CAN GÖVDEYE KONUKTUR

Geldi geçti ömrüm benim şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle geldi bir göz açıp etmiş gibi.
İşbu söze Hak tanıktır, bu can gövdeye konuktur,
Bir gün ola çıka gide kafesten kuş uçmuş gibi.

Miskin ademoğlanını benzetmişler ekinciye;
Kimi biter, kimi yiter, yere tohum saçmış gibi.
Bu dünyada bir nesneye yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere, gök ekini biçmiş gibi.

Bir hastaya vardın ise, bir içim su verdin ise
Yarın orda karşı gele Hak şarabın içmiş gibi.
Yunus Emre bu dünyada iki kişi kalır derler;
Meğer Hızır, İlyas ola âbıhayat içmiş gibi.

Hacı Bektaş-ı Velî'ye gidiyordu. Kolay bir ziyaret değildi bu.. Gene söz söylemek gerekti.. Buğda istemek için de konuşmak lâzımdı:

Sözü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz

Diye düşünüyor. **Söz ola kese savaşı — Söz ola bitire başı — Söz ola ağılı aşı — Bal ile yağ ede bir söz..** diye mırıldanıyordu.

Yolu kısaldıkça da heyecanı artıyor olmalıydı. Gerçi biraz alıç hediye edecek, biraz buğda istiyecekti ama, gittiği yer çarşı - pazar değildi ki; pîr katıydı, Evliya makamı idi.. Söyledi:

Yürü yürü yolun ile
Gafil olma bilin ile
Key sakın key dilin ile
Canına dağ ede bir söz

Yunus imdi söz yatından
Söyle sözü gayetinden
Key sakın o şeh katından
Seni ırağ ede bir söz...

Dağlar, dereler aşmış günlerden bir gün Sulukaracahöyük'e Hacı Bektaş dergâhına ulaşmıştı. Dervişler onu güzel tebessümlerle karşıladılar.

HACI BEKTAŞ-I VELÎ, YUNUS BUĞDAY MI İSTER HİMMET Mİ? DİYE SORDU

HACI Bektaş-ı Velî dervişleri, Yunus'u dergâhta misafir ettiler. Ne hoş insanlardı.. Güneşten ışık alan aylar yıldızlar gibiydiler. Birbirlerinin gözlerine bakıp anlaşırlardı. Ne de az konuşurlardı.. İnsan; bunlarla sohbet ederken yerini bilmediği, bir kandille aydınlanır gibi oluyordu. Hepsi de karanlıkta eriyen mum gibi, ışıyan çerağ gibi Yunus'a ışık olmuştular.. Neredeyse kim idüğünü, niçin geldiğini, ne yapacağını unutacaktı.. İçinden bir gizli ses sanki «Gitme burada kal!» diye sesleniyordu. Bir yandan da köyünü, köylülerini, buğda bekliyen açları düşünüyordu.. Hem burada kalsa, edemiyecekti.. Bu dergâhta herkes sanki başka bir dil konuşuyor, başka türlü yaşıyorlardı.. Daha pîr'in yüzünü bile görememişti. Bu kadar naz'a katlanamazdı. Bu yiğitler tarif edilemiyecek kadar sabırlı ve iyi idiler. Onlarla bir olmak için onlar gibi olmalıydı. Halbuki Yunus, kendi kendisini beğenmiyordu.. Ne tuhaf şimdiye kadar bunun farkına da varmamştı.. Kendisinin **bir pula değmez** olduğunu yeni yeni anlıyordu. Birkaç gün içinde dervişler ona yeni âlemlerden, yeni huylar kazanabileceğinden, dergâhta kalırsa nice güzelliklere ereceğinden bahsettiler. Yunusun kâh

aklı yatar oldu, kâh gönlü ısınır oldu.. Ama gurbet içini sızlatıyordu..

Gitmek için hazırlandığını gören dervişler, Hacı Bektaş-ı Velî'ye haber verdiler «Yunus» dediler, «gitmek istiyor, buğda talep ediyor» Hacı Bektaş:

— Varın sorun, dedi. Buğda mı ister «erenler himmeti» mi

Sordular. Yunus :

— Buğda, diye tutturdu.. Pîr:

— İsterse getirdiği her alıç kadar himmet edelim. buğdadan vazgeçsin, dedi.

Yunus, gene buğda istedi.

Hacı Bektaş:

— İsterse getirdiği her alıçın her çekirdeğine karşı on himmet edelim, buyurdu.

Yunus :

— İlle de buğda isterim, diye sızlandı.

Arzusu üzerine sığırına buğda, bulgur yüklediler, selâmet dileyip uğurladılar. Yunus dergâhın eşiğini terkeder etmez gurbet duygusu tersine doğru acımağa başladı.. Ne olmuştu Yunusa, işte köye gidiyordu.. İşte buğda ile bulgurla dönüyordu. Evet ama içine bir ateştir düşmüştü.. Demin Sarıköyü özleyen Yunus, şimdi dergâhı özlerdi. Ama bir kere olan olmuştu. Geri dönemezdi.. Köye gidecekti. Besmeleyi çekti ve yola çıktı.. Hem yürüyor, hem de garip garip yüreğinin dağlandığını hissediyordu. İyi mi yapmıştı.. Erenler himmeti reddedilir miydi

Allahın velî kullarının arzularına karşı olunur muydu? Buğdayı **himmete**, dünyayı ahirete tercih etmişti. Şimdi ne olacaktı.. İçini dayanılmaz bir huzursuzluk kaplıyordu. Bir de birkaç gün önce Hacı Bektaş-ı Velî'ye gelişini düşündü: O ne güzel, ne uçar gibi, ne elsiz ayaksız gelişti? Ya bu dönüş?.. Bu acı, bu hasret..

İki üç gün misafir kalmıştı da çevresindekileri pırıl pırıl aydınlatan pîr'in yüzünü bile görmemişti. Bu göremediği yüz şimdi onunla beraberdi.. Onu terketmiyordu.. Çağırıyordu..

Halbuki dergâha girerken Yunus kendi kendisini edebe davet etmişti. Daha yolda iken :

Yunus imdi söz yatından
Söyle sözü gayetinden
Key sakın o şeh katından
Seni ırağ ede bir söz

Deyu kendisini tedbirli konuşmağa hazırlamıştı. Böyle iken «himmet mi, buğday mı » diye sorulunca Allahın velî kuluna, «ille de buğda» diye tutturmuştu. Ne yapmıştı? Söylediği sözler **canına dağ etmişti.**

Manisiz kişiden hiç nesne gelmez
Kovası yok kuyudan su çekilmez
Kuyu cismindürür, mâni kovası
Çekerler kovayı suyu belirmez.

Erenler kapısı, mürüvvet kapısı
Sıtk ile gelenler, mahrum günülmez
Yunus bu manide garkoldu gitti
Geri gelmekliğe aklı belirmez.

Dönmeliydi.. Hacı Bektaş-ı Velî kapısına eşik olmalıydı.. Ellerini öpüp af dilemeliydi. Nasıl dilemeliydi? Ne söylemeliydi?

Kişi bile söz demini,
Demeye sözün kemini
Bu cihan cehennemini
Sekiz uçmağ ede bir söz

Diye düşündü. Cesaretini topladı. Gidecekti.

— Al Pîrim buğdayı, ver himmetini! Diyecekti. Göz yaşı dökecekti. **Firkata düşmüştü sureti, bir menzilden bir menzile — Kim ağlayu geldi ise dönecekti güle güle..**

Az gitti, uz gitti.. İlk gelişi gibi uçar gibi, elsiz ayaksız kanatlı gibi gitti. Sulucakarahöyük'e vardığı zaman kalbinin sesi dünyayı tutmuş gibiydi. Bir ruh yangını içinde şu sözleri Yunus belki tam o zaman söylemişti:

Boynu zincirli geldik
Key kati esir olduk.
Er nazar eylemedi
Halimiz bilmeyince
Bir yandan âvareler
Aylak nesne verirler
Bahasın ne bilesin
Sen satın almayınca
Bahası candır onun
Mal ile davar değil.
Sevdik ele girer mi
Sevdiklerin vermeyince.

Verecekti.. Bütün sevdiklerinden vazgeçmeğe hazırdı. Tek, kabul edilsindi.. Erenler himmeti için, pîr nazar eylesin diye neler feda etmezdi ki.. Yunus bu duygularla yüklü, gözyaşiyle dolu dolu, dergâha vardı. Hacı Bektaş katına çıkıp diz çöktü, Pîrin ellerine sarıldı..

SENİN NASİBİN TAPDIK EMRE'DE VAR SEN ONA GİT

HACI Bektaş-ı Veli, Yunusun dönüşünden memnun kalmıştı. Döneceğini biliyor ve onu bekliyordu. «Geldin, dedi. Ama senin nasibin de (Tapdık Emre) elindendir. Senin kilidin ona verildi.»

Yunus ay yüzlü şeyhin müjdesi ile kendinden geçti. Daha Tapdık Emre'nin adını duyar duymaz bir hoş olmuştu. Kendisi için hazırlanan, kendisine sunulan bu kader onu neşeye garketmişti.. Erenler arasında bir ermişin Yunusu beklemesi ne güzeldi. Unutulmamanın, hatırlanmanın ve bu gizli çağrının derin zevki içindeydi. Şükredip el öptü. Oh.. Reddèdilmemişti, hatası bağışlanmıştı.. Az şey miydi bu. Tapdık Sultan dünyanın öbür ucunda olsa ona yalınayak gidebilirdi. Onunla senelerce beraber kalmış da ayrılmış gibi, içini bir hasret odu yakmağa başladı. Mektepten medreseden aldığı bilgisini yokladı. Unuttuklarından arta kalanları hatırlamağa çalıştı.. Cahil değildi.. Ama hiçbir zaman, öğrendiklerini bu kadar ışıklı, bu kadar cana yakın duymamıştı. Din ve dünya için, sofuluk ve dervişlik için ne duymuş ve öğrenmiş ise, ne bilmiş ne unutmuş ise hepsini bir garip ışıltı, bir tatlı rüya gibi birdenbire içinde bulmağa başladı. Ya kimbilir hep bu hayat içinde yaşayanlar neler duyarlardı? İnsana bir

anda bu aydınlığı verenler kimbilir nasıl gizli bir çerağ gibi yanıp yanıp tutuşurlardı..

Tapdığı düşündü.. İçindeki ateşi arttı. Hacı Bektaş-ı Velîye veda etti. Yola çıkmadan yolunun nerelerden geçeceğini bilmeliydi. Dervişlerden sual etti ve Tabdık'ın kim olduğunu nerede bulunduğunu bir nebze öğrendi.

Derviş olan kişiler, deli olagan olur
Aşk nedir ki bilmeyen ona gülegen olur.

Sakın gülme sen ona, iyi değildir sana,
İnsan neye gülerse başa gelegen olur.

Ah bu aşkın eseri her kime uğrar ise,
Derdine sabretmeyen yolda kalagan olur.

Bir kişi âşık olsa aşk deryasına girse,
Ol deryanın dibinde cevher bulagan olur.

Bir kişi âşık olsa, aşk bahçesine girse
Güller dereyim derken diken dereyan olur.

Derviş Yunus sen dahi incitme dervişleri,
Dervişlerin duası makbul olagan olur.

Tabdık Emre de Hacı Bektaş-ı Velî halifelerinden idi. ve Hacı Bektaşla karşılaşması şöyle rivayet olunur idi : Hacı Bektaş-ı Velî Anadoluya gelinde Anadolu Evliyalariyle tanışmak istemiş hepsini huzuruna davet etmiş, ri-

vayete göre erenlerin hepsi bu davete icabet etmiş, yalnız «Emre» isimli bir velî huzura gelmek istememişti. Hacı Bektaş dervişlerinden birini Emreye göndererek tekrar davette bulunmuş ve kendisine mülâki olan velîye niçin daha önce gelmediğini sormuştu. Emre: «Kendisine nasip veren mürşidini şahsen tanımadığını, bir erenler meclisinde kendisine perde arkasından uzanan elin sahibini görmediğini, mecliste Hacı Bektaş isimli bir pîr'in bulunduğuna dair bir şey de işitmediğini» bildirmişti. Bunun üzerine Hacı Bektaş: «Sana uzanan elin işareti var mıydı?» diye sormuş, Emre de «Evet avucunda yeşil bir ben vardı» deyince Hacı Bektaş avucunu açarak Emreye uzatmıştı. Emre yeşil beni görünce: «Tapdık!.. Padişahım.. Tapdık! (Yani bulduk, bulduk!) diye sevinmiş ve kapanıp öpmüştü.. Bundan böyle ismi Tapdık Emre'ye çıkmıştı. Hâlen Salihli civarında Emre köyünde otururdu. Orada irşada memur idi.

Yunusun kalkıp tâ oralara dek gitmesi icap edecekti. Tereddüt etmeden pîri'nin yoluna düştü.. Kıştı, yazdı soğuktu, sıcaktı demeden yüreğini dağlıyan közün ocağını aramağa koyuldu. Tabdık adını söylerken kanatlanıyordu. Sanki yağız yere değil de bulutlara basıyor gibiydi. Karşısında o hiç görmediği, tanımadığı yüzün aydınlığını görüyordu. Neşesini kurtla, kuşla paylaşmak bülbülleyin sözleşmek istiyordu..

Şol benim şeyhimi görmeğe kim gelir? diyordu. **Zevk ile safalar sürmeğe kim gelir. Şeyhimin illeri, uzaktır yolları — Açılmış gülleri dermeğe kim gelir?** Diyordu. Sanki yüzlerce yıl sohbet etmiş gibi:

Şeyhimin özünü
Severim sözünü
Mübarek yüzünü
Görmeğe kim gelir

diye sesleniyor, herkesi sevincine ortak etmek istiyordu.

Şeyhimin ilini — Sorarım evini — Ol sebep elini öpmeğe kim gelir?

Öyle ya.. bu ne bulunmaz fırsattır. Ondan bir haber veren, ona bir yol gösteren, ona bir yoldaş olan çıksa da bu vesile ile o da nasibini alsaydı. Şimdilik Yunus bundan başka ne yapabilirdi ki..

«SEVDİĞİM SÖYLEMEZ İSEM SEVMEK DERDİ BENİ BOĞAR»

YUNUS, Tabdık Emre katına yaklaştıkça adım adım değişiyor bir başka insan oluyor gibiydi. Var mıydı, yok muydu? Uyanık mıydı, rüya mı görüyordu? Açlığı tokluğu unutmuş, dağı taşı görmez olmuştu.

Dağ ne kadar yüce ise
Yol anın üstünden aşar'dı.. Nice dağlar aştı, nice konaklarda konaklamadan geçti gitti. **Yaylalar yaylamaz olmuş — Kışlalar kışlamaz olmuş**'tu. İçinde gizli bir Yunus daha varmış gibi geliyordu. Halbuki yapayalnızdı.

Acep şu yerde var mı ola
Şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı gözü yaşlı
Söyle garip bencileyin, diye mırıldanıyordu.

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Söyle garip bencileyin. Diye yazıklanıyor.

Meğer ki gökte yıldızım
Ola garip bencileyin, diye düşünüyordu. Buna rağmen içinde bir başka Yunus vardı.. Yalnız değildi. Üstelik rüyadan seslenir gibi, yahut, bir başka dille konuşur

gibi içindeki Yunus kendisini duyuruyordu. Hem şöyle demek istiyordu :

Derviş, bağrı taş gerek
Gözü dolu yaş gerek
Koyundan yavaş gerek
Sen derviş olamazsın.

Döğene elsiz gerek
Söğene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek
Sen derviş olamazsın.

Doğruya varmayınca
Mürşide ermeyince
Hak nasip etmeyince
Sen derviş olamazsın.

Derken kendisini Emre köyüne ulaşmış buldu. Pirin evini sorup kapısını çaldı. Tapdık Emre'nin yüzünü gördü.. Ellerini yüzüne gözüne sürerek :

Düşmüşem elden ayağa şah-ı Sultanım medet — Dertliyem geldüm kapına derde dermanım medet, diye inledi. **Sen hakikat serveri, ben bir kemine kul senin — Hizmetine geldim kabul et ben kulun yandım medet,**

Diye ağladı ve dedi :

Aşk ile geldi kapına
Tapdığım, Yunus senin
Gece gündüz endişem
Tapdığım canım medet.

Tabdık Emre Yunusu beğendi. Onun alçak gönüllülüğü hoşuna gitmişti. Yunus toprak gibi olmayı biliyordu... Yeşerirdi.. Bulutlar gibi havada ve mağrur değildi. Eren-

ler kapısına eşik olmayı bilmişti. Yunus, dergâha kabul edildi. Neşesine hudut yoktu artık. **Yunus bir doğan idi — Kondu Taptık koluna — Avın şikâra geldi, bu yuva kuşu değil..**

Her dem bayram olmuştur ona, **ay herdem yeniden, yeniden doğuyordu onun için. Yazı, kışı hep «yeni bahar»** idi.

Benüm ayum ışığına
Bulutlar gölge kılmaya
Hiç kaybolmaz dolunluğu
Nûru yerden göğe akar

Diyordu. **Hiç karanlık ile nûr bir hücreye beraberce sığar mı idi. Tabdığın aydınlığı, karanlığı gönül hücresinden sürüp çıkarmıştı. Ayını yerde bulmuştu göklerden ne istesindi artık.** Bununla beraber Yunusun sözü ay gün için değildi, sevdiğini söylemeliydi.

Sevdüğüm söylemez isem
Sevmek derdi beni boğar.

Yunus hayatından memnundu. Dergâha kabul edildiğinden beri dünyası değişmişti.

Dergâhta ona verilen vazife dağdan ormandan odun devşirip getirmekti. Bütün gün bu hizmette bulunur, akşamları Erenler meclisinde için için söyleşirdi. Dünyaya neden gelmişti. Dünyaya yerleşmek niyetinde değildi:

Benim burda kararım yok
Ben burdan gitmeğe geldim
Bezirgânım metaım çok
Alana satmağa geldim.

Deyu ışık saçardı. **Ben gelmedim dâvâ için — Benim işim sevi için — Dostun evi gönüllerdir — Gönüller yap-**

mağa geldim. Derdi. Hocasının bahçesine şâd olup ötmeğe gelmişti. Gerçek erin kapısında canını arzetmeğe gelmişti.

Canlar canını buldum, bu canım yağma olsun
Assı ziyandan geçtim, dükkânım yağma olsun
Ben benliğimden geçtim, gözüm hicabın açtım

Dost vaslına iriştim, günahım yağma olsun
İkilikten usandım, birlik hânına kandım
Derd-i şarabın içtim, dermanım yağma olsun

Barlık çün sefer kıldı, dost andan bize geldi
Viran gönül nur doldu, cihanım yağma olsun
Geçtim bitmez sağınçtan, usandım yaz-ü kıştan

Bostanlar başın buldum, bostanım yağma olsun
Yunus ne hoş demişsin, bal-ü şeker yemişsin
Ballar balını buldum, kovanım yağma olsun..

Geride nesi var nesi yok hepsini terketmiş, ikiliklerden kurtulmuş, yalnızlığı seçmiş, canlar canını bulunca, canını yağmaya vermişti. Ölünce beni Tapdık Emre'nin kapısı eşiğine gömseler, onu ziyaret edenler üstüme basarak geçseler diye düşünürdü. Daha şimdiden toprak olmuştu.

Toprakta biterdi küllüsü

Kaldı ki daha çilenin ilk basamaklarında idi, aşkı yeni yeni tadar idi. Daha yıllarca dergâha odun taşıyacak, kimbilir daha ne hizmetlerde bulunacaktı..

"SENİN DERGÂHINA PÎR'İM EĞRİ ODUN BİLE GİRMEZ„

YUNUS, artık hakikat yollarına düşmüştü. Cisminden, bedeninden habersiz gibi yaşamaktaydı.. Aşk odu, ince ince tutuşmak üzereydi. **Severim ben seni candan içerü — Yolum vardır bu erkândan içerü, şeriat, tarikat yoludur varana — Hakikat meyvası andan içerü..** Diye konuşuyor, içinde yüzdüğü mânaları dile getiriyordu. Yaptığı her hareketin artık bir mânası, her yorgunluğun bir lezzeti vardı. Çilenin tadı ruhunu sarıyor, ruhunun ateşi kav gibi vücudunu yakıyordu. Dergâha hizmet için kan ter içinde çalışıyor, Tapdığın istediği her şeyi bin kere şevkle yerine getiriyordu. Namaz, içine pırıl pırıl ışıklar düşürürdü. Diz çöktüğünde, yerde değil de bulutlar üstündeymiş gibi niyaz ederdi. İşin başı doğruluktu, kibirden vazgeçmekti, gönlünde kinden zerre nesne kalmamış, din içindeki bütün karanlıkları sürüp çıkarmış, içindeki bütün gizli köşe bucağı işgal etmişti.

Bir yandan dergâhta sohbet, bir yandan dağda taşta yalnızlık, Yunus'u yeni bir Yunus yapıyordu. Sabahları Tapdık Emre'nin elini öper, odun toplamağa çıkardı. Bu Yunus için hayli müşkül bir işti; çünkü, dağda derede ağaç çoktu, odun boldu ama bunlar eğri büğrü şeylerdi. Yunus, kalem gibi, dümdüz odunları keserdi. Bir gün Tapdık Sultan:

«— Dağda eğri odun kalmadı mı Yunus?» diye sormuştu da o, mahçup mahçup boynunu bükerek :

«— Dağda eğri odun çok ama pîrim senin dergâhına eğrilik girer mi? Odunun bile eğrisi girmez..» demişti.

Eğriliğin koyasın
Doğru yola gelesin
Kibrü kini çıkargel
Erden nasip alasın

Diye şakımıştı.

İşidin ey yarenler aşk bir güneşe benzer,
Aşkı olmıyan gönül, misali taşa benzer,

Taş gönülden ne biter, dilinde ağı tüter,
Nice yumşak söylese sözü savaşa benzer.

Aşkı var; gönül yanar, yumuşar, muma döner,
Taş gönüller kararmış, sarp, katı kışa benzer.

O sultan kapısında, hazreti tapısında,
Âşıkların yıldızı her dem çavuşa benzer.

Geç Yunus endişeden, gerekse bu Pişeden,
Ere aşk gerek önden, sonra dervişe benzer.

Bir ara O'nun bu cân-nü gönülden gayretini görüp de derûnî bir mâna veremiyen nasipsizler: «Yunus, şeyhin kızını seviyor, gayreti ve hizmeti bundandır.» diye tutturdular. Tapdık Emre'nin ahlâkı, güzelliği, gönlü dillere destan olan bir kızı vardı. İlm ile tezyin edilmişti. Kur'an okumağa başlayınca akan sular akmaz olur, uçan kuşlar uçmaz olur, açan çiçek açmaz olur O'nu dinlerlerdi, böyle rivayet olunurdu... Yunus'un hizmetinin dedikodu mevzuu

olduğunu sezen Tapdık Emre kötü ağızları susturmak için kızını Yunus Emre'ye vermek istedi. Lûtuf reddedilir mi? Yunus boyun büktü, el öptü, kabullendi. Ama bilir misiniz ki ömrü boyunca ona dokunmağa kıyamadı, menkıbeler böyle naklediyor.

Pîrinin bütün yakınlığına rağmen Yunus kendisini bir türlü dergâha lâyık göremezdi. Getirip bir köşeye yığdığı odunlar gibi, ocağa düşmüş gibi tutuşur ve alev alev dağlara, ormanlara çıkardı. Derdi ki :

Aşkın odun düştü cana
Eritti yürek yağını
Kesti heveslerin kökün
Od'a yandırdı bağını

Kazdı kahır kazmasıyla
Canda cefa ocağını
Çaldı nefsin boynuna
Himmet eri bıçağını

Bambaşka bir âleme dalmıştı Yunus... Herkes velî nazarıyla bakar, kimseyi incitmez, insan şahsiyetine büyük saygı duyardı. Bedduası bile dua idi :

Her kim bize yanı bakar
Hak dileğin versin ona
Vurmaklığa kastedenin
Düşem öpem ayağını

Kim bize taş atar ise
Güller nisar olsun ona
Çerağıma kastedenin
Hak yandırsın çerağını..

Yunus, Taptık Emre dergâhının, büyük gönüllü dervişi olmuştu. Ama çileler bitmemişti, belki yeni başlıyordu..

TAPDIK, YUNUS'A «SEN HÂLÂ DÜNYA KOKUYORSUN» DEDİ

YUNUS çok değişmişti. Tapdık Emrenin eşiğindeki Yunus, Sarıköydeki Yunusdan ne kadar farklı idi. Bununla beraber pişmiş sayılamazdı çiğdi daha.... Zaman zaman Erenler Meclisinde hizmette bulunurken kendisini şöyle bir yoklar ve gönül zenginliği, riyazet, ilim ve aşk bakımından bir hayli noksan olduğunu anlardı. Ebedî yaşamak için çok ıztırap çekmek gerekti, iyi - kötü demeyip insan oğlunun her dem hizmetinde bulunmalıydı. Zerrece gönül kırmamalıydı. Kendi kendisine :

Birkez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmişiki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil.

Diye söylenirdi: **Er odur alçak dura, ayık odur yola vara — Göz odur ki Hakkı göre, Gündüz gören göz değil,** diye yazıklanırdı.

Yedi gökleri seyran eyliyen. — Kürsî üzerinde cevlân eyleyen — Miraçta da ümmetini dileyen — adı güzel, kendi güzel Muhammed (S.A.) Efendimiz Hazretleri «mümin, müminin aynasıdır» deyu buyurmamış mı idi. Ne güzel

sözdü bu.. Yunus, bir kendisine, bir de yetişkin dervişlere bakıyor, kendisini hiç beğenmiyordu.

Bir korku düştü canıma
Acep nola benim halim.
Derman olmaz ise bana
Acep nola benim halim.

Diyerek alev alev, pirine vardı. El öptü, derdini anlattı: **Miskin Yunus der bu sözü — Yaş ile dolu gözü — Dergâhına tutar yüzü, acep nola benim halim?** diye hüngürderdi. Tapdık Emre :

— Üstüne dünya kokuları öyle sinmiş ki.. Vaktiyle heva vü hevese öyle kapılmışsın ki seni bir nice kaynar kazanda kaynatmak gerek» dedi.

Yunus çiğlikten kurtulmak için, ahirette rahata ermek için kaynar kazanda pişmeğe de hazırdı.. Kırk günlük çileye girdi.. Dervişler: «Tapdık, Yunusu kazanda kırk gün kaynatacak» dediler. Kırk gün Yunus, ateşli ter deryaları içinde yüzdü durdu... Ter dane dane ateş oluptu, daneler damla damla göl oluptu. Yunus, gerçekten bir kazan içinde kaynar dururdu. Bütün geçmişini acı acı düşünürdü :

Yok yere geçirdim günü
Ah nideyim ömrüm seni
Geldin geçtin bilmedim
Ah nideyim ömrüm seni.

***

Seni bahaya almadım
Anun çün kadrin bilmedim
Sana vefadar olmadım
Ah nideyim ömrüm seni.

***

Ömrüm ipi çözülüser
Servet nakşı bozulusar
Hayrım, şerrim yazılısar
Ah nideyim ömrüm seni.

***

Miskin Yunus gidisersin
Acep sefer edisersin
Ettiklerin bulusarsın
Ah nideyim ömrüm seni.

Yunus kırk gün, kırk gece'yi ateşli duygular içinde, ter ve göz yaşı içinde geçirdi. Kırk gün kırk gece kendi kendine :

Uydun bu nefsin sözüne — Battın günah denizine — Şirk getirdin can yüzüne — Tövbe eteğin tutmak gerek. deyu azarladı. Kâh günah acısı, kâh aşk ateşi içinde göz yaşına garkoldu. Kırk gün bitip de çileden, bu kaynar kazandan, bu alevli murakabeden çıkınca pîrinin huzuruna vardı. Tapdık Emre, Yunus'u kokladı, kokladı.. «Sen hâlâ dünya, heva vü heves kokuyorsun, git..» dedi...

Yunus üzülmeğe, kendinden şüphe etmeğe başladı... Yoksa nasip değil miydi? Yoksa derviş olamıyacak mıydı? Ama rahmetten ümit kesmek büyük günahtı. Ümidini kesmedi. «Belki nasibim başka kapıdandır. Tapdık bize gönül etmedi, varıp başka şeyh arıyayım,» diye düşündü ve çok sevdiği pîrine haber vermeden ağlaya ağlaya dergâhı terketti. Düştü sonsuz yollara...

GEL GÖR BENİ AŞK NEYLEDİ

Ben yürürüm yana yana, aşk boyadı beni kana,
Ne akılim, ne divane, gel gör beni aşk neyledi.

Gâh eserim yeller gibi, gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi, gel gör beni aşk neyledi.

Akar suların çağlarım, dertli ciğerim dağlarım,
Şeyhim anuben ağlarım, gel gör beni aşk neyledi

Ya elim al kaldır beni, ya vaslına erdir beni
Çok ağlattın güldür beni, gel gör beni aşk neyledi

Ben yürürüm ilden ile, şeyh anarım dilden dile
Gurbette halim kim bile, gel gör beni aşk neyledi.

Mecnun olup da yürürüm, o yari düşde görürüm,
Uyanır melûl olurum, gel gör beni aşk neyledi.

Ben Yunusu biçareyim, baştan ayağa yareyim
Dost ilinden avareyim, gel gör beni aşk neyledi.

SUYUN AZİZLİĞİ, EKMEĞİN TADI TAPDIK DERGÂHINDA KALMIŞTI

EMRE köyü gerilerde ve uzaklarda kaldıkça Yunusun gönlü daralıyor, yürüdükçe, yıllarca yürümüş gibi yoruluyordu. Tapdık dergâhına odun taşırken, daha binbir hizmette bulunurken yorgunluk nedir bilmeyen Yunus, şimdi birdenbire kendisini ihtiyar hissediyordu. Göğsünde yürek değil de sanki taş parçası taşıyordu. Kutu, kupkuru toprak gibi olmuştu. Nice yağmur boşansa içine işlemez, akar gider, bereketi yeşermez bir toprak gibi olmuştu. Halbuki daha dün, dergâhta, sürülmüş bir tarla gibi hafif ve yumuşak kalbliydi.

Gözlerinden gönlüne boşanan yağmuru tâ derinliklerinde hisseder, içinde binbir mâna yüklü çiçekler açardı.

Ormanlık bir yerden geçerken eline ağaçtan düşmüş bir çam kozası aldı. Çekirdeklerini dökmüş, yaprak yaprak açılmış, tüy gibi hafiflemiş bir kozaydı.. Bir de açılmamış, olmamış, kilitli bir koza buldu, yanyana koydu.. Yüreğimin iki hali bu, diye düşündü: Dergâhta kalbi, olgun bir çam kozası gibiydi.. Yaprak yaprak açılmış, hafiflemişti.. «Su, güneş, hava, bu açık kozaya nasıl girerse buna da Tabdık Emre nazarı, erenler sohbeti, Rahmet öyle yağardı.. Şimdi şu olmamış çam kozalağı gibi kilitli, taş gibi bir yüreğim var» diye inledi. Ağlıyacaktı, ama gözünde bir damla yaş kalmamıştı.. Birdenbire korkunç bir

şekilde, göz yaşlarının tükendiğini farketti. İçinde de alabildiğine bir yangın büyümekteydi.. Büyük bir hata yaptığını anladı.. Her şeyi, bütün benliği, bütün ruhu dergâhta, Tapdık Emre'nin dizi dibinde kalmıştı.. Demek orada, mânâ denizinde yüzen bir balıktı da denizden haberdar olmamıştı.. Şimdi sudan çıkmış, kuma düşmüş bir balık gibi çırpınıyordu. Oturdu, ekmek yedi, doymadı, akşama kadar yese doymıyacaktı.. Ekmeğin tadı, tuzu, bereketi dergâhta kalmıştı. Eğildi, pınardan su içti; içtikçe susuzluğu artıyor, içindeki yangın azıyordu.. Suyun bütün azizliği ve serinliği Tapdık Emre'nin testisinde kalmıştı.. Ne yapmalıydı.. Nasıl dönseydi? Tekkeden kaçanı, tekke kabul eder miydi? Bunca duasını aldığı halde, haber bile vermeden terkettiği pîr'inin yüzüne nasıl bakardı?.. Hem oraya tekrar dönse, tekrar kabul edilse, gene çileye girse, gene senelerce odun taşısa ne olacaktı.. Orada huzur içindeydi, bereket içindeydi, mâna denizindeydi ama, bu, azdı... O daha fazla birşey olmak istiyor, feyz-i ilâhiyi daha derinden tatmak, biraz olsun ermek istiyordu.. Üşüyene gömleğini, yalınayak gezene çarığını vermekle biraz huzur duyuyordu ama, bunlarla iş bitmiyor, duası kabul olunsun, herkese faydalı olsun istiyordu. İnsanlara hudutsuz sevgisi vardı. Birine, ikisine yardımcı olmak kâfi değildi. Üstelik herkese, kendisinin içinde yaşadığı mânalardan sunmak, dünyanın boşluğunu, hayatın sonsuzluğunu, aşkın yüceliğini, kısaca İslâmın ululuğunu anlatmak istiyor, fakat bunları yapabilmek için Tapdık Emre gibi evliya nazarına, ermişliğe sahip olmak istiyor, «Gönüller yumuşatan dualarım olsaydı» diye düşünüyordu. Tapdık Emre'nin kendisini bu mertebeye ulaştırmadığını, başka bir şeyh aramak lâzım geldiğini anlıyordu. Nasibini başka kapılarda arıyacaktı. Dönmemeğe karar verdi. Yürüyor ve gönül

darlığını şiirle gidermeğe çalışıyordu; için için konuşuyordu:

Erenlerin himmetini kendisine yoldaş eylemişti, nereye varır ise işini hoş eylemişti, taze, yumuşak giyinmekten vazgeçerek, döşeğini toprak, yastığını taş eylemişti, nefs evini yıkmak için nefs ile savaş eylemişti.

EVLİYA SOHBETİ

Yalan söyler görmeyen,
Haberi gören bilir.
Gerçek erin halini ,
Yolda can veren bilir.

Tutma gönülde kini,
Hoş tut kalbde miskini.
Dünya, ahiret ekini,
Ekip götüren bilir.

Âdemin toprağını,
Dört ferişte götürdü.
Suyunu neden kattı,
Yapıp yoğuran bilir.

Dokuz, kırk yaşayanlar,
Eylenmedi dünyada
Saati bir dem imiş
Sohbeti süren bilir.

Ölmez dirlik bulduran
Evliya sohbetidir
Yunus dahi bilmezse
Okunan Kur'an bilir.

Ama olmamıştı. Neden ermemişti. Aşkın tadını tatmıştı ama, daha aşk içre yaşar olmamıştı. Halbuki ne kadar zaman geçmişti .

Gönlüne sitem etmek istedi, dedi ki:

Nerde bulam isteyim de
Seni ey gönül, nerdesin?
Nerde virane var ise
Vallahi gönül ordasın.

Bir lâzha olursun rûşen
Bir dem yürürsün perişan
Âlemlere nam-ü nişan
Derde esir, dermandasın

Akşam olmak üzere idi, bir yol ağzında yedi yolcuya mülâki oldu. Işıl ışıl, pırıl pırıl, ak pâk, ermiş halli ihtiyar yedi yolcu...

Yunus yalnızlıktan kurtulmuştu, böylece belki biraz teselli bulur, belki ölümcül ıstıraplardan kurtulurdu. Dağlardan aşan, derelerden geçen kimsesiz yollarda yedi arkadaş ona huzur veren bir «haber» gibi gelmişti.

Dergâhtaki arkadaşlarını hatırladı Yunus. Yunus'a dergâhı hatırlatmıyan şey yoktu ki. Kaçmıştı güya... Kim demiş?... İşte nereye gitse yolu tapdık'a çıkıyordu. Nereye gitse, her taraf dergâh idi. Dergâhı içinde taşıyordu, kaçtığı yere kaçırıyordu. Bununla beraber bu hâtıra ve hayallerden pişman da değildi, hattâ hatırladıkça, teseli duyuyordu. Yeni yol arkadaşlarını, biraz da erenler sohbetindeki hâtıralarını canlandırdığı için sevmişti.

"TAPDIK'IN DERVİŞİ YUNUS HÖRMETİNE"

HEPSİ de derviş tavırlı, büyük gönüllü, dost canlı er kişilerdi. Yolları Yunus'un yolundan yanaydı. Tanışıp seviştiler ve hep beraber yola koyuldular. Bir hayli zaman hal ile söyleştiler, zamanın bir yerinde Yunus terennüm etti:

İçimde bir dert vardır
Diyeyim dervişlere
Dervişlerin kademi
Kutludur her işlere

Aşkının cefasından
Dünü günü ağlarım
Akar pınar ne misal
Gözden akan yaşlara

Yunus gönlün olanı
Sen kime söyleyesin
Sorar isen imdi sen
Sor onu bulmuşlara...

Böyle söyledi ve yol arkadaşlarına bakındı. Onları kendinden yüce görüyordu. Onlar «bulmuş» lardan «ermiş» lerden olabilirlerdi. Belki halini tarif ederler, belki derdine çare bulurlar, belki bir pîr kapısı tarif ederlerdi.

Onları daha huzur içinde ,daha sakin bulmuştu... Kendi özünün içindeki fırtınadan onlarda nebze olmasa gerekti... Onların içinde böylesine yangınlar, gözyaşı kurutan ateşler yoktu; öyle görüyordu. Hem hiç biri halinden şekva etmezdi. Bununla beraber Yunus, davranıp onlardan birşey soramadı. Onlar buna imkân vermiyorlardı. Sorsa, sualleri cevapsız kalabilirdi.. Bakış - bakışa, göz-göze konuşuyorlardı aralarında... «Belki bir tecelli olur cevaplandırılırız deyu susmağı tercih etti.

Akşam çökmüş, bir köşede konaklamak gerekmişti... Bir kaya kovuğunu bir gecelik yuva edindiler. Acıkmışlardı, dağarcıkta bir zerre ekmek yoktu... Yunus'un yedi arkadaşından biri el açıp dua etti. Birdenbire ortada bir zengin sofra buldular. Oturup, yediler, içtiler. O ne tat, bu ne lezzetti ya Rabbi?

Yunus büsbütün şaşırmıştı.. «Yanılmamışız, meğer erenlerle yolculuk edermişiz» diye düşündü. Kendisini onların yanında daha küçük görmeğe başladı. Yol boyunca da onlara hizmet etmeliydi. Belki de ilmi ledünden nasibi onların birinin elindendi... Gene halini anlatıp, derdini söyleyemedi. Bu «yediler» e hayran olmuştu. Birden içinde bir şey cız dedi... Yanık yüreğine yeni bir köz düşmüş gibi irkildi... İçi burkuldu. Tapdık Emre'sini hatırlamıştı... Onu unutamıyordu. Ondan kaçarken bile ona ne kadar yakındı. Bu yedi ışıklı gönül arasından Tapdık Emre'yi hayal etti. O'nun yüzündeki nûr, hepsinden baskındı. Bunlar yedi mum ise Taptık bin mumluk şamdan idi... Tapdık Pîr'ine dönse her şey değişecekti... İçindeki acı dinecekti, derdine çare bulunacak, kalb yarasına merhem sürülecekti. Ama dönemezdi... dönemezdi... dönemezdi... Kaçmıştı bir kere, daha büyük bir gönül arzu etmişti, daha yüce bir kapı arayacaktı.. Tapdık iyi idi, has idi, halis idi ama Yunus

bir şey kazanmamıştı ki... Bunca çileden sonra hâlâ ermemişti ki...

Yunus'un gönül darlığı arttıkça artıyordu. Tapdıktan uzaklaştıkça hasret odu onu yakıp küle çevirecek gibiydi.. Üç gün, üç gece yürüdüler. Yol boyunca dervişlerden her biri birer kere dua etmiş, her seferinde zengin bir sofra zuhur etmişti. Sıra Yunus'a geldi. Ne olacaktı şimdi.. Yunus ne yapacaktı. Bunların hepsi de ermiş kişiydiler. Yetişmiş derviş idiler... Kimbilir hangi kapılarda hizmette bulunmuşlar da kendilerine bu büyüklük lûtfedilmişti... Şimdi nasıl dua etmişler de, kimin hürmetine, Allahtan, yemek dilemişlerdi de duaları hemen kabul olunmuş ve zengin sofralar tecelli etmişti?

Yunus Yaradana sığınıp ellerini açtı. Tapdık Emresini hatırladı ve:

«İlâhî, şu dervişcikler kimin yüzüsuyu hürmetine senden yemek diledilerse ben fakir dahi onun yüzü suyu hürmetine senden yemek dilerim» diye dua eyledi. Birdenbire beklenmedik bir şey oldu; bir yerine iki sofra birden kuruluverdi... Dervişler gıpta ile Yunus'a sordular:

«— Kimin hürmetine diledin?»

Yunus boynunu büktü, ne bilsindi;

«— Önce siz söyleyiniz» dedi, «siz kimin yüzü suyu hürmetine dilediniz?».

Dervişler:

«— Biz..» dediler «Tapdık Emre dervişlerinden bir Yunus varmış onun hürmetine niyaz eyledik!»

Yunus, yıldırımlarla yarılmış bir bulut gibi hüngürdedi.. Sağnak sağnak ağladı. Derin bir kuyuya düşmüş gibi başını kaldırıp yüzünü göğe çevirdi. Her taraf Tapdık Emre ile dolmuştu.. Tapdık dört taraftan ona bakıyor gibiydi.. O tatlı tebessümü, o şimşekli bakışları ile Yunus'a sitem

eder gibiydi.. Yunus yaptığı büyük hatayı anladı... Tapdık onu kabul etmese bile «Eşiğinde ölürüm de gene ondan ayrılmam» diyerek, yönünü Emre köyüne çevirdi ve gözü yaşlı, bağrı başlı bir ateş denizinde yüzer gibi şeyhinin yollarına düştü...

BENİ İRŞAD EDEN

Ağla gözüm ağla, gülmezem ayruk
Gönül dosta gider, gülmezem ayruk
Ne gam bunda bana, bir kez ölürsem
Anda ölüm olmaz, ölmezem ayruk.

Yansın canım, yansın aşkın oduna
Aksın kanlı yaşım, silmezem ayruk.
Göyündüm aşk ile, ta kül olunca
Boyandım rengine solmazam ayruk.

Beni irşad eden mürşid-i kâmil
Yeter bana, bir el almazam ayruk.
Varlığım yokluğa denişmişem ben
Bugün, cana başa kalmazam ayruk.

YUNUS TEKRAR TAPDIK EMRE'NİN EŞİĞİNDEYDİ

YUNUS dağlara düşmüş Mecnun gibiydi. Yürüye yürüye geldiği yollardan, koşa koşa Tabdık Emre'ye dönüyordu.

— Bu ömrüm yok yere harc etmişem ben — Canım gör nice ateşe atmışam ben. — Kimse kimseye etmemiş ola — Onu ki kendime ben etmişem ben.

Diye inliye inliye, yana yana dergâha dönüyordu. Nefsinin dizginlerini kavrayıp ruhunun emrine vermiş, vücut denilen şol mübarek hayvanı Emre köyüne doğru mahmuzlamıştı.

Cihanda bir kırık saksı için cevherlerimi ziyana satmışam, ihlâsı unutmuşam, diyordu.

Ağuya bal deyu parmak uzatmış, aşına zehir katmıştı. Biçare Yunus'un çoktu günahı, Hakkın dergâhına yüz tutmalıydı...

Hem gidiyor, hem de Tapdık'a ne diyeceğini, o güzel gözlerine hangi gözle bakacağını düşünüyordu. «Tapdık beni kabul etmez gayri.» diye yazıklanıyor, gözlerinden kopan alevli yaşlar bağrını dağlıyordu... Derdi ki:

Taştın yine deli gönül
Sular gibi çağlar mısın?
Aktın yine kanlı yaşım,
Yollarımı bağlar mısın?

Nidem elim ermez yâre
Bulunmaz derdime çare
Oldum ilimden avare
Beni bunda eğler misin?

Ben toprak oldum yakına
Sen aşuru gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın?

Harami gibi yoluma
Aykırı inen karlı dağ
Ben yârimden ayrı düştüm
Sen yolumu bağlar mısın?

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın?

Yunus, yemeden içmeden yürüdü. Emre köyüne ulaştığı, Tapdık dergâhına vardığı zaman yatsı olmuştu. İnceden bir kar yağıyordu. Pişmanlık, korku, utanç ve heyecan içinde çaldığı kapıyı «Bacıana» açtı. Bacıana, Tapdık'ın hanımı idi. Onun gibi iyi yürekli, derviş gönüllü bir kadıncağız idi. Yunus derdini, suçunu anlattı. Pîr'in kabulünü istedi. Bacıana Yunus'u dinledikten sonra:

«— Kapı eşiğinde bekle, şeyh abdest almak için dışarı çıkınca ayağı takılır ve «kim bu?» diye sorar. Sen «Yunus» dersin. «Şu bizim Yunus mu?» diye sorarsa kazandın, kurtuldun, kabul edildin, unutulmadın demektir. Yok tanımaz görünürse, ne yapalım, kendine bir başka kapı ararsın» dedi.

BEN GELMEDİM DÂVA İÇİN

**Benim bunda kararım yok, ben bunda gitmeğe geldim
Bezirgânem metaım çok, alana satmağa geldim**

**Ben gelmedim dâva için, benim işim sevi için
Dost'un evi gönüllerdir, gönüller yapmağa geldim**

**Dost esrüğü deliliğim, âşıklar bilir neliğim
Denşürüben ikiliğim, birliğe bitmeğe geldim**

**Ol hocamdır ben kuluyum, Dost bağçesi bülbülüyüm
Ol hocamın bağçesine, şâd olup ötmeğe geldim**

**Bunda biliş olan canlar, anda bilişirlermiş
Bilişüben Hocamla, halim arzetmeğe geldim**

**Yunus Emre âşık olmuş, Maşuka derdinden ölmüş
Gerçek erin kapısında, canım arz etmeğe geldim.**

Yunus eşiğe oturdu, başını göğsünün üstüne düşürdü, gözlerini yumdu, dışarda gece karanlığı, içinde rengârenk aydınlıklar vardı. Kar yağıyordu, lâpa lâpa yağıyordu. Az sonra Yunus, beyazlıklar içinde kaybolmuştu, görünmez olmuştu. Mezara girmiş gibi, ölmeden evvel ölmüş gibiydi... İçinde diri bir kalb bulmak için bu ne güzel bir fırsattı. Bütün geceyi derin mânâlar içinde geçirdi. Ne olduysa işte asıl o gece oldu. Yunus, ne bulduysa işte o gece buldu... Sabaha doğru heyecanı ve ümidi dayanılmaz şekilde artmıştı. Kışı, karı unutmuştu... Buzların arasında bir ateş yanıyordu Yunus:

Canlar feda olsun sana, bu can kaygısı değil — Sen can gereksin bana, cihan kaygısı değil. — Sen bir ganî sul-

tansın, canlar içinde cansın — Çûn âyan gördüm seni pinhan kaygısı değil — Aşk okunun demiri, dokunur yüreğime — Aşk için ben öleyim, demir kaygısı değil — Bu Yunus'u andılar, kervan göçtü dediler — Ben uyuyup kalmışım, kervan kaygısı değil. diye için için, ığıl ığıl kendözüne söyleşti.

Alaca karanlıkta kapı açıldı, Tapdık Emre ayağına dokunan tümseğe eğilerek:

«— Kim bu? diye seslendi. Kar tümseğinin içinden Yunus inledi:

«— Yunus, Yunus!» dedi ve dünyanın en büyük korkusuyla cevabı bekledi:

«— Şu bizim Yunus mu?...»

Bu, hayatının en güzel sesiydi. **Şu cihan cehennemini, sekiz cennet eden sözdü.** Yunus bayramlar içindeydi.

YUNUS'UN GÖNÜL VE DİL KİLİDİ AÇILMIŞTI

YUNUS, Tapdık Emre'ye kavuşmanın, yeniden dergâha dönmenin bayram sevinci içinde idi. Varlıktan ve böylece gönül darlığından kendisini kurtarmıştı. Aşkın kapısına geldiğinin farkındaydı. **Aşk gelicek cümle noksanlar** biter diyordu.

Nolur ise ko ki olsun nolusar
Tek gönül Mevlâyı bulsun nolusar

Aşk denizi gene taşmış kan akar
Aşık-ı biçare dalsın nolusar

Bu denize düşen ölür dediler
Ölür ise ko ki ölsün nolusar

Aşk gelicek cümle eksikler biter
Bitmez ise ko ki kalsın nolusar

Diye uğrun uğrun derdini döküyor, bir mum gibi eriye eriye aydınlatıyordu.

Nihayet, gene, zamanlardan bir zaman, günlerden bir gün geldi, gün karardı, gece oldu, yıldızların kıvılcım kıvılcım uçuştuğu, arasıra ince bulutların yağmur yağmur aşk üzere, ağlaştığı bir gece... Erenler, dervişler, Tapdık Emre dergâhında buluşmuş sohbet ederlerdi. Konuşmazlardı dil ile... Göz göze, gönül gönüle, içten içe, gizlı gizli

söyleşirlerdi. Bir tebessümün cevabı birkaç damla gözyaşı olabilirdi. Bir derviş sesle bir emir almadan yerinden kalkabilir bir vazife ifa edebilirdi.

Bir ara (dil) için alkış icap etmiş olmalıydı, (dil) övülmek istenmiş olmalıydı ki Tapdık yetişginlerden birine dönerek:

«— Haydi konuş bakalım.» dedi. Derviş kımıldadı, zorlandı, bir türlü bir şeyler diyemedi. Ter içinde kalmıştı. Demek bu defalık nasip onun değildi. Tapdık Emre başını bizim Yunus'a çevirerek:

«— Haydi Yunus, sen söyle, söyle de dilin çözülsün, söyle de kilit açılsın. Hacı Bektaş Sultanın duası yerine gelsin» dedi, böyle diyerek gönül eyledi.

Yunus başını kalbinin üzerine düşürdü. Sanki bir gizli kılıç boynunu vurmuş ve başını gönlüne düşürmüştü. İçinden bir ses duyar gibi, kendi kendisine konuşur gibi, kulağına fısıldananı etrafına duyurur gibi mırıldanmağa başladı. O kadar ölçülü biçili, o kadar güzel, o kadar hiç söylenmemiş gibi şeyler söylemeğe başladı ki bundan kendisi bile hayretler içinde kaldı; belki de dedi ki:

Şol cennetin ırmakları
Akar Allah deyu deyu
Çıkmış islâm bülbülleri
Öter Allah deyü deyü

Salınır Tûba dalları
Kur'an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah deyu deyu

Kimi yiyip kimi içer
Hep melekler rahmet saçar
İdris Nebi Hulle biçer
Biçer Allah deyu deyu

Altındandır direkleri
Gümüştendir yaprakları
Uzandıkça budakları
Biter Allah deyu deyu

Aydan arıdır yüzleri
Misk, anberdir sözleri
Cennette hurî kızları
Gezer Allah deyu deyu

Hakka âşık olan kişi
Akar gözlerinin yaşı
Pür nûr olur içi dışı
Gezer Allah deyu deyu

Yunus hem okuyor, hem de vaktiyle, Tapdık'a gönderilmeden önce, buğday istemek için gidip de tanıdığı ve elini öpüp feyz almak için talip olduğunda kendisine:

«— Senin kilidin Tapdık Emre'dedir, var ona git» diyen Hacı Bektaş-ı Velî'yi hatırlıyordu... Aradan nice zaman geçmiş, Hacı Bektaş duası kabul edilmiş, Yunusun kalb ve dil kilidi Tapdık dergâhında açılıvermişti. Güller gibi açılıvermişti. Yunus bülbüller gibi şakıyor, Tapdık nûr gibi tebessüm ediyordu.

Yunus, dergâhın Yunus'u, Tapdık Emrenin «şu bizim Yunus» u olmuştu. Yunus da kendisinde bir değişiklik olduğunu farkediyordu .

Beni gören bir pula satmaz idi
Şimdi gören gösterir parmağ ile

Diye düşünüyordu. Gururu değil, tevazuu artmıştı. İmanı fazlalaşmıştı... Aşk Yunus'u çerağa çevirmişti.

YUNUS TAPDIK EMRE'YE VEDA EDEREK AYRILDI

AŞK ateşi Yunus'un gönlüne düşecek, Yunus'un dili çözülmüş, sözleri dile düşmüştü. Her tecellî Yunus'un kalbinden şiir olup akıyordu:

Ben izimi izledim
Sağım solum gözledim
Çok acayipler gördüm
Yoktur cihan içinde

Yunus senin sözlerin
Mânadır bilenlere
Söyleniser sözlerin
Devr-ü zaman içinde.

Diyordu Bir başka gün bir başka yerde;

Yunus senin sözlerin
Âlemlere destan ola

Diyerek diyar diyar ünlüyordu. Nihayet günü geldi,

«Yunus bir söz söyledi
Hiçbir söze benzemez»

Bu, hiçbir söze benzemiyen söz ne idi? Öyle bir sözdü ki, erenler arasında «ağreb-ül garaipten» dir. Misli yoktur.

Ancak Yunus Emre'ye mahsustur» diye anılacaktı. İlk bakışta, derinliğine varamıyanlar için eğlenceli bir tekerleme zehabı uyandıran şeylerdi: Diyordu ki:

Çıktım erik dalına,
Anda yedim üzümü
Bostan issi kokuyup
Der: Ne yersin koz'umu

Yunus demek istiyordu ki: «Erik dalından erik yenir üzüm yenmez, insan neye talip olduğunu bilmeli, neyi, kimden murad edeceğini anlamalı, erik dalından üzüm beklememeliydi. «Bostan issi'nden» maksat bostan sahibidir. Biri, üzüm yemek için erik dalına çıkar, üstelik yandaki ceviz ağacından ceviz koparıp yemek isterse bostan sahibi «Koz'umu ne yersin?» diye seslenir. Kısaca Yunus, herkes haddini bilmeli, kendisine ne iş verilmişse o kadarını yapmalı, tac ile hırka giyip derviş oldum» dememelidir, üstelik bununla da yetinmeyip «şeyh oldum» diyenler çıkarsa bir mürşid-i kâmil çıkar «haddini bil!..» diye seslenir.

Yunus, devam ediyor,

Kerpiç koydum kazana,
Poyraz ile kaynattım
Nedir deyip sorana
Bandım verdim özünü

Diyor, kendi kendisine, bir pîr'e teslim olmadan, bir hocaya talebe olmadan, bir mürşide derviş olmadan, ermek isteyenlerin muvaffak olamıyacağını anlatıyordu...

Yunus, kendi kendisinin farkına varmıştı. İçindeki cevheri tanımıştı. Artık Yunus Emre olmuştu.

GÜZEL KÂBETULLAH

Hak müyesser etse varsam
Güzel Kâbetullah sana
Bakuben hayranın olsam
Güzel Kâbetullah sana

Kara tonun bürünür
Arş'la beraber görünür
Sana varmayan yerinür
Güzel Kâbetullah sana

Gümüşten kapı açmışlar
Mermerlerle döşemişler
Altın kuşak kuşatmışlar
Güzel Kâbetullah sana

Kâbenin çevresi dağlar
Didâr görmüş sular çağlar
Âşık Yunus durmaz ağlar
Güzel Kâbetullah sana

Günlerden bir gün Tapdık Emre Yunus'u çağırdı, bir hayli söyleştiler. Tapdık, bir gönül emanetini Yunus'a devretti :

— Ayrılık vakti erişti, dedi, sana yol göründü Yunus'-um... Çıkıp dolaşmak gerek, bir nice seyahat gerek, dedi.

Kucaklaştılar. Tapdık :

— Asamı savurup atacağım, onu ararsın, bulduğun yer mekânındır, orada kala ve can'ın yaradana orada teslim eyliyesin, dedi. Asasını çevirdi çevirdi ve bulutlara doğru fırlattı..

Yunus, gözleri kamaşıncaya kadar, görmez oluncaya kadar asaya baktı ve kaybetti. Arayacaktı.. Bir yerde bulacağını biliyordu. Tapdık ne demişti de gerçekleşmemişti? Ayağında demir çarık, elinde demirden asa yola çıkacaktı. Şeyhinin elini öptü, göz yaşları içinde veda edip ayrıldı.. Artık ebediyen bir ve beraber olmuşlardı. Ne o, Tapdık'ın gönlünden çıkar, ne de Yunus Tapdık'ı kalbinden özge tutardı... Dergâhtan çıkarken kapıya bakıp bakıp da gene:

— Bu eşiğe gömülseydim. Tapdık'ı ziyarete gelenler beni çiğneyip geçselerdi diye düşündü. Emre köyü Yunus'u hiç unutmadı.. Hattâ gönlü şad olsun diye Tapdık Emre dergâhının eşiğine Yunus için bir makam yaptılar. «Yunus burada...» dediler. Yunustan ayrılmak, Yunus'suz kalmak istemiyorlardı...

Bu Yunus Emre'nin güzel talihi idi. Yol boyunca daha nice köylere uğrayacak. Kendisi için daha nice nice makamlar tertip edilecekti.. Bütün Anadolu gizli gizli Yunus'u karşılamağa hazırlanıyordu. Kurda, kuşa haber iletilmiş olmak gerekti.

MEVLÂNA, YUNUS İÇİN "BU KOCA TÜRKMEN BENDEN İLERİ" DEDİ

TÜRKMEN'in kocamanı, Anadolu'nun pîr'i, **«Hey Emrem, Yunus bîçare, bulunmaz derdine çare, var imdi gez şardan şara, şöyle garip bencileyin»** demiş, yollara düşmüştü. «Rum ile Şam'ı, yukarı illeri kamu» dolaşıyordu.

Haktan inen şerbeti
İçtik elhamdülillâh
Şol kudret denizini
Geçtik elhamdülillâh

***

Şu karşıki dağları
Meşeleri, bağları
Sağlık safalık ile
Aştık elhamdülillâh.

Diye şükrediyor, erenler sohbetinde konukluyor, güzel beldelerde konaklıyordu. **Kuru iken yaş olmuş, ayak iken baş olmuş, kanatlanıp kuş olmuştu. Uçtuk elhamdülillâh** diyordu.

Vardığımız illere
Şol safa gönüllere
Baba Tapdık mânasın
Saçtık elhamdülillâh.

Diye seviniyor, Tapdık'ın asasını aramak için çıktığı yolculukta onun adını, ulaştığı her yere ulaştırıyor, gittiği yerde namını kendisinden önce orada konaklamış, nice gönüller süslemiş bir halde kendisini karşılar buluyordu.

Derken yolu, payitahta, Konya'ya doğru açıldı. Bozkırın ortasında yeşillikler arasından mavi, yeşil çinilerle alev alev balkıyan bir mübarek şehirdi Konya, Gökyüzünü dua ile dolu gönüllere yaklaştıran kubbeler, Kur'an sahifesi gibi açılmış, âyetlerle süslü kapılar, nây sedalarına karışuben akan sular, mermer çeşmeler ve bütün bu güzellikler arasında, rüyada dolaşır gibi gezen, gizli bir ışıkla aydınlanmış, mübarek tavırlı insanlar...

Yunus bu beldeyi aydınlatan o gizli ışığı biliyordu. **Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî**'nin nâmı bütün illere uzanmış, bütün yüreklerde mekân tutmuştu. Hele Konya'ya gelip de bu ışığa düşmemenin, bu nûr'a pervane olmamanın imkânı var mı idi? Yunus, çerağa doğru uçan kelebek gibi Mevlânâ sohbetine ulaştı. Birbirlerini mânada tanır idiler. Maddede de buluştular. Mevlânâ Yunus'u nasıl ağırlıyacağını, Yunus, Mevlânâ'ya nasıl hürmet edeceğini bilemiyor gibi sevinç içindeydiler. Yunus:

Gören pervaneleyin
Nice oda yanmasın
Gözlerinin bakışı
Can alır iki çerağ

Diye düşünüyor ve Mevlânâ'ya şöyle alkış tutuyordu:

Evliyaya münkir olan
Hak yolunda da âsidir
O yola âsî olan
Gönüllerin pasıdır.

***

Çektik bu aşk cefasın
Tâ erince mâşuka
Zira ki o dost benim
Derdimin devasıdır.

***

Mevlânâ Hüdavendigâr
Bize nazar kılalı
Onun güzel nazarı
Gönlümüz aynasıdır.

Celâleddin-i Rûmî, Yunus'un iltifat dolu kalbine mukabele etti.

«İlâhî mertebelerden her kangısına sür'at edüp ulaştımsa, bu Türkmen kocamanını izim önünde buldum ve onu geçemedim.» dedi.

Mevlânâ, Yunus'a Mesneviden şiirler okudu. Yunus hayran ve nüktedan, dedi ki:

«Güzel amma uzun olmuş, ben olsam:

Ete kemiğe büründüm
Yunus deyu göründüm

derdim olur biterdi.»

Olup bitmedi tabiî.. Mevlâna, bu (Türkmen kocamanı) ile Yunus, bu (Kutb-u Cihan) ile bir müddet sessiz sedasız gönülden gönüle söyleştiler. Nelerden, ne mânalardan, ne acayip âlemlerden bahseylediler kim bilir?...

Dilsizler haberini
Kulaksız dinliyesi
Dilsiz kulaksız sözü
Can gerek, anlıyası.

Dilsizler haberini kulaksız dinleyebilseydik, sözü dilsiz, kulaksız anlıyacak canımız olsaydı Mevlânâ ile Yunus Emre'nin nice sohbet ettiklerini biz de biraz bilecektik...

Sonra semâ başladı. Mevlânâ dervişleri nûr'a pervane olup dönerlerdi. Nay, hıçkıra hıçkıra ağlardı. Bu ne güzel bir âlem ne hoş bir ihya günü idi. Yunus Emre:

Bu semâ'a girmeyen
Sonuna pişman olur
Erişür bizim ile
Serbeser düşman olur.

***

Bir nicesi gönlüne
Şeytanlar dolup durur
Erenler semâ'ına
Bunlar gülüşken olur.

***

Yunus der ki: Mevlânâ
İle sohbet gerektir
Bu sohbete doymıyan
Sonra savaşgan olur.

Diye bir şiir söyledi.

Yolculuğunun en güzel rüyalarından birini görmüş gibi. Bir eyyam Konya'da Mevlânâ meclisinde konuk kaldı. Sonra Tapdık'in asasını aramak, mekânını bulmak üzere ol Kutb-u Cihın'a veda ederek gene yollara düştü.

YUNUS ANADOLUYU ADIM ADIM DOLAŞTI

YUNUS Emre Konya'dan uzaklaşırken Mevlânâ ile görüşmenin safası içinde yüzüyor gibiydi. Etrafındaki dünya arazilerine dağlara, taşlara bakıyor ve mırıldanıyordu:

Bilirim seni yalan dünyasın — Evliyaları da olan dünyasın — Kaçan kurtulsaydı kuş kurtulaydı — Şahin kanadını kıran dünyasın.

Sevdiğimi aldın beni ağlattın — Dönüp yüzüme gülen dünyasın — Süleyman tahtını sen viran kıldın — Masumlar boynunu buran dünyasın.

Âşık Yunus, semâ ile çark vurur — Bu çarkımızı bile bozan dünyasın.

Gözü gönlü hep nay sesleri arasında, çark vurup dönen dervişlerde kalmıştı. «Her köşede bir başka evliya âlemi var, her köşede Allahı zikretmenin binbir çeşidi var» diye düşündü. «Âşık kişi aşkına türlü alkış tutagelmiş türlü nâme yazagider» diye içlendi. Ve şakrak bir zikre başladı:

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni.

***

Sular dibinde mahî ile
Sahralarda ahû ile
Abdal olup ya Hû ile
Çağırayım Mevlâm seni.

***

Gökyüzünde İsa ile
Tur dağında Musa ile
Elimdeki âsa ile
Çağırayım Mevlâm seni.

***

Derdi öküş Eyyup ile
Gözü yaşlı Yakup ile
Ol Muhammed Mahbub ile
Çağırayım Mevlâm seni.

***

Hamd-ü şükrullah ile
Vasf-ı Kulhüvallah ile
Daim zikrullah ile
Çağırayım Mevlâm seni.

***

Yunus okur diller ile
Ol kumru, bülbüller ile
Hakkı seven kullar ile
Çağırayım Mevlâm seni.

Yunus, bir aşk denizine garkolmuş, iki cihanı meydan eylemiş, dost bağında bülbül olmuş, güller derer yürür idi. Yüzünü aşk ile dem bedem toprağa süre süre **gönüller gütmeğe** gidiyordu.

Bir nice yıl, nice beldeler dolaştı. Manisa'ya indi, Bursa'ya çıktı, Ankara'ya geçti, Sivasa gitti. Kastamonu'dan, Gümüşhane'ye, oradan Erzuruma geçti. Çoruma uğradı, Mersine kadar uzandı, Sinop'a çıktı.

Yol boyunca Babadağında **Geyiklibaba** ile, Keşişdağında **Sarısaltık**'la buluştu. Daha nice nice erenlerle görüşüp sohbet eyledi. Geçtiği yerlerde, karanlıkta akan bir yıldız gibi iz bırakıyor ve bu altın çizgi eriyip kaybolmuyordu. Konaklayıp geçtiği yerlerde hâtırası mumlarca yanıyor, çerağ çerağ bütün Anadolu'yu aydınlatıyordu.

Yunus Emre Anadolu'nun iç aydınlığı olmuştu. İlâhileri dilden dile, gönülden gönüle dolaşıyor, bir alev gibi dokunduğu yüreklerin kandilini uyandırıyordu... Yunus, çoban olmuştu, gönüller güdüyordu. Konakladığı her yerde, dinlendiği dağ başlarında hemen dört duvar kuruluyor, üstüne bir çatı çatılıyor bir mutlu damaltı, bir dergâh yapılıyor, iki çerağ ve nice yüz kalb tutuşturuluyor, dağların bağrına ateş düşüyordu.

Bütün yurd Yunus Emre'ye sahipleniyor, Anadolulu onun, izini öğreniyor, onu gelip geçtiği yerlerde arıya arıya yoluna düşüyordu. Nihayet Eskişehire uğradı... Aradan yıllar geçmiş, Yunus gezdiği dolaştığı yerleri karış karış aramış, Tapdık'ın âsasını bulamamıştı... «Tapdık duasıdır, bir gün nasıl olsa buluruz» diyordu.

Eskişehirde bulunduğu günlerde içine köyünün hasreti düşüverdi... Sarıköy nah şuracıkta az yukarıda Yunus'u beklerdi... Bir delikanlı olarak ayrıldığı köye ak pak bir ihtiyar olarak dönecekti. İçini bir acı, bir tatlı duygu kaplamıştı. Hacı Bektaş-î Velîye, oradan Tapdık Sultan'a gittiği günlerin heyecanına benziyordu. Sarıköy, bir pîr gibi Yunus'u çağırıyordu. Dayanamadı, fazla eylenmeden yola çıktı. Sakarya'yı ve Porsuk Çayını aştı...

Hiç unutamadığı yollardan Sarıköy'e vardı... Kalbi, sesi dünyayı tutmuş gibi çarpıyordu... Köye girmeden oracıkta bir tepeciğin üzerine oturuverdi. Birden gözlerinden yaşlar boşandı. Bir yağmur arasından bakar gibi dikkatle, bir düşde imiş gibi tarif edilmez bir duygu içinde, gözüne

çarpan şeye bir daha, bir daha baktı... «Âsa.. Tapdık Sultan'ın âsası» diye mırıldandı... Bir diken yığını arasında bir gelincik demeti üzerine yaslanmış dururdu... Yunus kalktı, âsayı aldı dudaklarına götürdü. Öptü öptü... Tapdık'ın emanetini ve ömrünün sonuna kadar kalması emrolunan mekânını bulmuştu. Hak, onu gene köyüne göndermişti..

YUNUS MİSKİN ÇİĞ İDİK PİŞDİK ELHAMDÜLİLLÂH

YUNUS, Tapdık Emre'nin âsâsını Sarıköy'de, doğduğu yerde bulmuş ve köyünü ömürlük konak edinmişti. Sarıköy Yunus Emre'nin manevî sultanlığına taht olmuştu. **Haktan gelen şerbeti içmiş, şol kudret denizini geçmiş, şu karşıki dağları, meşeleri, bağları, sağlık safalıkla aşmıştı. Elhamdüillah.**

Kuru iken yaş olmuş, ayak iken baş olmuş, havalanıp kuş olmuştu. Vardığı illere, şol safa gönüllere Baba Tapdık mânâsını saçmıştı. Elhamdülillâh.

Atımız, diyordu Yunus, eğerlendi,

**İndik Rûmu kışladık
Çok hayr-ü şer işledik
Üş bahar oldu geri
Göçtük Elhamdülillah**

**Derildik, pınar olduk
İrkildik ırmak olduk
Akdık denize daldık
Taşdık Elhamdülillah**

Tapdık tapısında
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik
Pişdik Elhamdülillah

Artık Sarıköy'e yerleşmişti. O arada mekân tutmuştu ama bir kez onun mânasını duyan gönüller fevç fevç tebdil mekân ederdi. Ona gelirlerdi. Yüceliği, yurdun en ücra köşelerine kadar yayılmış, sirayet edici aşkı nice kalblerden karanlıkları kovmuştu. Gezip dolaştığı, geçip gittiği yerlerden kol kol, fırka fırka gelenler Yunus'un çevresinde halka halka olurlardı. Kalbinin vuruşları uzaklardan duyulan bir ümit davulu gibi yurdu kaplamıştı. Bu sesi duyup da ona ayak uydurmayan, Yunus'un yoluna düşmeyen yok gibiydi. Bozkırın bağrında bir ocak tutuşuordu. Bütün çiğlikler orada kayboluyor, oraya gelen pişiyordu. Aşk cümle eksikleri gideriyordu.

Haçlı seferlerinde kâfirin açtığı ve henüz kapanmış yaralar üstünde bu defa parlayan Mogol hançeri yalnız bu ocaklarda eriyip zararsız hale geliyordu. Zulmün mızrağına bahadırâne göğüs geren kahramanlar da gene bu ocaklardan aşk ve iyman kazanıyordu.

Yunus'un sebil elini öpen alp yürekli erler Alperen olup yağıya karşı at sürerken geride kalanlar da O'nun esrar ve mânasının çevresinde toplanırlardı. Moğol'un zulmü kanunları parçalar, fermanları mızrakların ucunda yere çalarken adaleti ayakta tutan, nizamlar yıkılırken birliği koruyan, hep Yunus ve Yunus gibilerdi. Yunus, o günlerin kan ve ateş kokan havasında gazabı adalet hissiyle dolu kalblerden süzerek Şecaat haline getiriyordu. Üstündeki emir ve yasaklar kılıçla dağıtıldığı için alabildiğine serbest kalan şehvet'i, iffet haline getiriyordu. Kitaplar çoğaldı, fikirler serserileştiği, kanaatler hatta iymanlar

hercümerç edildiği için kargaşalığa duçar olan ilim'i, hikmet haline getiriyordu. Zulmün, camileri yıktığı, müezzinleri susturduğu yer ve günlerde Yunus, bizatihi ezan gibiydi, çağırıyordu.

Bugün sohbet bizim oldu
Bize; «bizim!» diyen gelsin
Aşk zehrini seve seve
İçübeni kanan gelsin.

Bugün meydanı aşk içre
Çağırıp bir ün eyledim
Müezzinlik bizim oldu
İmam olduk diyen gelsin

Yunus, koca Türkmen, yüce Velî, bozkıra irtifa kazandıran bir ulu minare gibiydi. Gelenler bir camiye girer gibi Yunus'un kalbine girerlerdi.

Sarıköy pınarının, Porsuk çayına, Porsuk'un Sakarya'ya, Sakarya'nın Denize ulaşması gibi Yunus'u haleliyen bağrı yanık Anadolu halkı da damla damla birikip Irmak oluyor ve derya gibi yayılıyordu.

Kocalmış, yıllarca, meyvalar vermiş bir ulu ağaç gibi olmuştu, bir yandan Baba Tapdık mânasını saçıyor bir yandan da bozkıra hâkim tepelere çıkarak münacaatını terennüm ediyordu.

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın île avunurum
Bana seni gerek seni

Yunus durûr benim adım
Gün geldikçe artar odum
İki cihanda maksudum
Bana seni gerek seni

«ONDA ÖLÜM OLMAZ, ÖLMEZEM ARTIK»

ARADAN yıllar geçmiş, aşk ateşi Yunus'un tenini tüketir olmuştu. Cihan cehennemini cennet ışıklariyle aydınlatan mumun altın alevi toprağa yaklaşıyordu. Fitil boynunu bükmüştü. Az zaman sonra bu nûr sûlesi toprağı delip geçecek, bir başka âleme doğacaktı. Yunus o âlemi büyük hasretle bekliyordu.

Ağla gözüm ağla
Gülmezem ayruk
Gönül dosta gider
Gelmezem ayruk

Ne gam bunda bana
Bin kez ölürsem
Anda ölüm olmaz
Ölmezem ayruk

Diyerek ölüm ötesini, ölümsüz hayatı, ebediyeti özlediğini ifade ediyordu.

***

Ey yarenler, ey kardeşler
Ecel ere ölüm bugün
Şol dört tekbir namaz ile
Vaktim tamam kılam bugün

Yunus için artık dünya dardı, cümle varlıktan ve gönül darlığından kurtulmuştu. Ecel okunun cana değmesini bekliyordu. Canını bir gül gibi koparıp Yaradana sunmağa hazırlanıyordu.

Emanet verilen canı
Gel issine ver deyeler
Çün can bedenden çekile
Sol elif kamet büküle
Gözünden cevher döküle
Gel merteben sor deyeler

Şöyle naz ile yürürken, adım deftere yazıla, karayerde ev düzüle diyordu.

Bu mihnete sabretmeliydi. Sonunda rahata erecekti, bir gün Hakkın lûtfu erişecek ve «Gel cennete gir» diyeceklerdi. Böyle düşünüyor, sonra da:

Gözüm seni görmek için,
Elim sana ermek için
Bugün canım yolda kodum
Yarın seni bulmak için

Diye mani yakıyordu.

Bir gün ol Hazrete karşu varam ağlayu ağlayu — Azraile hem canımı verem ağlayu ağlayu — Âşık Yunus'un işi, yoluna fedadır başı — «İman et bize yoldaşı» deyem ağlayu ağlayu..

Diye sabırsızlanıyordu. **«Ömrüm kuşu kande varasın? Gele Yunusun göğsüne konasın, teni tutuşturup yakasın»** diye için için söyleşiyordu... Can ile söyleşiyordu..

Vecdinin ve bütün ruh hayatının zirvesinde, yüce dağ başında, esen fırtınalara rağmen alevini kaybetmiyen bir çerağ gibi temevvüç ediyor ve cennetin eşiğinde İslâmın mes'uliyet hissiyatını dile getiriyordu. Diyordu ki:

Ya Rab nola benim halim
Kabre vardığım gece
Eyi olmazsa işlerim
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena yandırma
Günahlara bandırma
Çerağımı söndürme
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena hayr eyle
Muhammede yar eyle
Kabrimizi nûr eyle
Kabre vardığım gece

Ya Rabbena eşimden
Eşimden yoldaşımdan
Aklım alma başımdan
Kabre vardığım gece

Derviş Yunus'un sözü
Kan ağlar iki gözü
Mahrum eyleme bizi
Kabre vardığım gece

Allah irade buyurmasa, derviş Yunus böyle dua edemezdi. İstetti ki versin... İnşaallah murad ettiği gibi olmuştur. Ve nitekim «Ecel geldi vâde erdi bu ömrün kadehi doldu. Kimdir ki içmeden kaldı... Yunus, Allaha sundu elini...

Gönlüm göğe süzüldü, canım göğüsten üzüldü — Dilim tetiği bozuldu, Allah sana sundum elim.

Yunus, ardında acılı bir dünya, özlem dolu insanlar ve nice Yunus kabri, Yunus makamı bırakarak bütün Anadoluyu içten içe kendisine türbe edinerek, gönülden gönüllere göçtü.

Âleme ikinci defa doğdu. Ay batar mı idi? Batış, dünya içindi, dünya aradan çıkınca batış yok oluyordu.

ANADOLU YUNUS'UN HÂTIRASIYLA DOLU

Ölür ise ten ölür
Canlar ölesi değil.

demişti Yunus... İmdi ölen ne idi? İkinci Yunus... **Bir ben vardır bende — Benden içeru** derdi ya... İşte o... İçerdeki ben, candaki Yunus yaşayacaktı. Öyle oldu; **ten Yunus öldü, can Yunus** ölesi değil... Ölmedi...

Ecel gelip vâde erdiğinde herkes susar. Yunus susmadı. Gerçi:

Gözlerim göğe süzüldü
Canım göğüsten üzüldü
Dilim tetiği bozuldu

diyordu, ama halini anlatmağa devam eyliyecekti:

Dilsizler haberini
Kulaksız dinleyesi
Dilsiz kulaksız, sözü
Can gerek anlayası.

dememiş miydi?

İnanmıyan gel sinime
Dost adını deyip dinle

dememiş miydi?

Dost adını deyip de dinleyenlere Yunus anlatıyordu:

Urdular suyum ılıdı.
Kavim kardeş cümle geldi
Esen kalsın kavim kardeş
Allah, sana sundum elim.

***

Geldi salacam sarılır
Dört yana salâ verilir
El, namazıma derilir
Allah, sana sundum elim.

***

Salacamı yetirdiler
Makberime getirdiler
Halka olup oturdular
Allah, sana sundum elim.

***

Çün cenazeden seçtiler
Üstüme toprak saçtılar
Hep koyubeni kaçtılar
Allah, sana sundum elim.

***

Geldi Münkir ile Nekir
Her birisi sordu bir dil
İlâhî, sen cevap vergil
Allah, sana sundum elim.

Yunus, cân'ınıçindeki cân'ı bulmuş ölümü de aşarak, **sevip âşık olduğu, sevilip maşuk olduğu** Didarda kavuşmuştu. Vaktiyle bir yerde zamanın bir yerinde, **bir garip öldü diyeler — Üç günden sonra duyalar — Soğuk su ile yuyalar — Söyle garip bencileyin,** dediğini hatırlarsınız. Öyle olmadı. «Bir garip öldü» deyip «üç günden sonra»

duymadılar. Yunus, bu âlemden göçer göçmez cümle Yunus âşıklarının haberi oldu. Kuşlar mı, kurtlar mı ulaştırdılar bilinmez. Gelip geçtiği yerlerde, gâh yel gibi estiği, gâh toz gibi tozduğu yollarda Yunus adına hazırlanan makamlar, hemen birer Yunus kabri oldular. Yunus'un teninden mahrum kalanlar, cân'ından ayrılmak istemediler. O'nun hâtırasına taşlar dikildi, namazgâhlar yapıldı, gündüzün güller, geceleyin mumlar ışıdı... Konuk kaldığı köyler isimlerini Yunus'un ismiyle değiştiler.

Tapdık Emre köyünde dergâhın eşiğindeki makam, Yunus kabri oldu; vasiyetine uygun olarak Tapdık'ı ziyaret edenler onun üstüne basıp geçsinler diye.

Bursa'da Çelebi Sultan Mehmet ile Emir Sultan arasındaki Şiblî Mahallesinde bir kitabe, «Yunus burada yatıyor» der. **Kula** ile **Salihli** arasında Emre köyünde de bir mezartaşı Yunus'un adına ebedîleştiriliyordu. **Afyon**'un Sandıklı hazasında Yunus için bir mezar hazırlandı. İsparta'nın **Keçiborlu** kasabasında, **Sivas** yolu üzerinde Erzurum Palandöken dağının Dutçu köyünde, **Karaman**'da, **Konya Aksarayı**'na hâkim bir tepe üzerinde, **Ünye**'de Yunus makamlarına birer Yunus kabri ilâve edildi. Yunus dervişleri, Yunus'a tutulan gönüller Ondan ayrılmağa dayanamıyorlardı.

Bolu, Bursa, Giresun, Kastamonu, Kocaeli, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Urfa, Sinop, Sivas, Zonguldak, Çorum, Eskişehir, Erzurum illerine bağlı kazaların bazı köyleri kendi adlarını unuttular, (Yunus), (Yunuslar), (Yunuslu), (Yunushisar), (Emrem Sultan), (Emre), (Emrecik) gibi adlar aldılar. Yunus Emre, fezayı ışık çizgileriyle dokuyan bir yıldız gibi Anadolu köylerini ışıklı hâtırası ile birbirine bağladı.

YUNUS'UN ŞİİRLERİ KUŞLARA, BALIKLARA VE INSANLARA KALDI

BİZ diyelim yüz yıl, siz deyiniz 150 yıl, Emre'nin vefatından şu kadar zaman sonra Sarıköy'e Kasım isimli bir molla geldi. Mektep medrese görmüş, mürekkep yalamış olmanın gururu içinde idi. Köşe bucak dolaşır vaaz verir, cümleye ilim irfan öğretmek isterdi. Mağrur ve sert tabiatlı idi. Büyük büyük kitaplar okur, okuduklarını anlaşılmaz ağır bir dille anlatmak isterdi. O kadar ilimci, o kadar kitabî idi ki, sözlerinden kimse bir şey anlamaz ve onu kimse dinlemezdi. Dili kalbe işlemiyor, yürek tutuşturmuyordu. Anlattığı şeyler rafa konulmuş kitaplar gibiydi, yazı olup cami duvarlarını süsleyen levhalar gibi değildi. Sarıköylüler Molla Kasım'ın derdini dinlemektense Yunus'un kabrine varıp mum yakmağı, Molla Kasım'la sohbet etmektense Yunus dergâhındaki namazgâhta namaz kılmağı tercih ederlerdi. Molla Kasım uyku satıyordu. Meclisinde herkesi uyku basıyordu. Halbuki Yunus kabrinde uyurken bile uyandırıyordu. İnsanın içine, kalbine sesleniyordu. Sözleri **ağulu aşı bal ile yağ** ediyor, **şu cihan cehennemini sekiz cennet eyliyordu.** Şiirleri gönülden gönüle çağlıyor, dillere bal-ü şeker sunuyordu.

Molla Kasım bu duruma içerlemiyor değildi. Hem bu Yunus da kim oluyordu? Köylülerin ve zaman zaman tâ

nerelerden kalkıp Yunus'u ziyaret etmeğe gelen dervişlerin dillerinde dolaşan şiirlerin içinde üstelik insanı yanlış yollara sürükleyebilenleri de bulunabilirdi. Molla Kasım böyle düşünüyordu. «Yunus da zaten itiraf etmiş işte, diyordu: **«Bîçare Yunus ne bile — Ne kara okudu ne ak»** sözünü de alıyor, «görüyorsunuz ya ne mektep görmüş, ne medrese» diyordu. Dar görüşlü kuru softa Molla Kasım, Yunus'u o dünyadan göçtükten yüz şu kadar sene sonra bir iyice imtihana, sigaya çekmek istedi :

— Yunus'un cümle şiirlerini yazıp getirin, ben de okuyayım! dedi. Köylüler sevindiler. Çün Yunus:

Erenler yayı katıdır
Okları geçer kayadan

buyurmuştu. Yunus, Molla Kasım'ın yüreğini yumuşatabilirdi. Yunus ölmemişti, yaşıyor ve irşada devam ediyordu. Ten - Yunus'du ölen, can - Yunus yaşamaktaydı.

Derhal geceli gündüzlü bir çalışma başladı. Bütün şiirler toplandı, kocaman bir divan olmuştu. Getirip Molla Kasım'a verdiler. Kasım şiir tomarını alıp Porsuk kıyısında bir yere oturdu, başladı okumağa. Okuyor ve dar kafasına göre hükmediyordu. Aklınca şeriate aykırı bulduğu yüzlerce şiiri, yakıp kül eyledi. Göklere savurdu. Okudu okudu, şiirlerin hiç birini beğenmiyordu. Sabırla hepsini teker teker gözden geçiriyor, gönlüne sindiremediği için mânasını anlamıyordu. Bir kısım şiiri de böylece Porsuk Çayına atıyordu. Şiirlerin üçte ikisini yakmış ve suya atmıştı. Bir şiir daha aldı ve okudu:

Ben dervişim deyene
Bir ün edesim gelir
Seğirdüben sesine
Varıp yetesim gelir

Sırat kıldan incedir
Kılıçtan keskincedir
Varıp anın üstüne
Evler yapasım gelir.

Molla Kasım iyiden iyiye kızmıştı. Yunus'a ateş püskürüyordu. Sıratın bu âlemdeki yaşayışımızın öbür âlemde tecellisi olabileceğini düşünmüyor, Yunus'un alaycı ve münkir olabileceğine hükmeyliyordu. Dişlerini gıcırdatarak okumağa devam etti:

Derviş Yunus bu sözü
Eğri büğrü söyleme
Seni sigaya çeken
Bir Molla Kasım gelir.

Molla Kasım canına ateş değmiş gibi bağırdı. Feryad etti. Gözlerine inanamıyordu. Tekrar okudu:

Seni sigaya çeken
Bir Molla Kasım gelir.

Şaşırmıştı. Gözlerinden kanlı yaşlar boşandı. Yunus yüzlerce sene geriden kendisini irşad ediyordu. Yunus senelerin ardından Molla Kasım'a ismi ile sesleniyordu Molla,pişman olmuştu. Ağlıya ağlıya, dövüne dövüne yerinden kalktı. Yaktığı ve suya attığı şiirler için yazıklanıyordu. Havaya baktı, yaktığı, külünü göğe savurduğu şiirleri kuşların gagasında gördü. Suya baktı... Suya attığı şiirler balıkların ağzında denize doğru kaçırılırdı. O gündenberi Yunus'un şiirlerinin bir kısmını kuşlar, bir kısmını balıklar okurmuş. Bir kısmı da bize kaldı işte...

YUNUSUN SARIKÖY'DE YATTIĞI ANLAŞILDI

YUNUS Emre'ye ait dokuz mezar ve şu kadar köy var. Fakat bunlardan hangisi hakikaten Yunus Emre'nin? Yunus Emre aslında hangi toprak yığınının altındadır? Hangi dünya parçasında Yunus:

Eğer beni öldüreler
Külüm göğe savuralar
Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

diye sesleniyor?

Âlimler, danişmend kişiler okuyup araştırmışlar, araştırıp okumuşlar, sorup soruşturmuşlar ve Yunus'un **Sarıköy'de** yattığını tesbit etmişler.

Esasen her yıl Anadolu'nun dört tarafından gelen Yunus dervişlerinin yüzlerce senedenberi Yunus'un Sarıköydeki kabrini ziyaret etmeleri bu tahminleri kuvvetlendirmiş. Sarıköy, Eskişehire bağlı, Ankara _ Eskişehir demiryolu üzerinde tertemiz bir Anadolu köyüdür. Sarıköy'den geçen trenlerin personeli çok eski bir tarihtenberi, tâ hattın döşeniş tarihindenberi Sarıköy'den geçerken Yunus'un ruhuna teveccüh ederler. Hattâ Alman mühendisleri hattı inşa ederken Yunus'un demiryolu kıyısındaki kabrinde ihtiram duruşunda bulunur ve Yunus için mum yakarlarmış.

O zamanlardanberi Sarıköyden geçen trenin makinisti sinyal vererek ve personel fatihalar okuyarak Yunus'u selâmlıyorlar.

Sarıköyün - şimdiki adıyla Yunus Emre köyü istasyonunun - temiz yürekli, gayretli, çalışkan memurları Yunus'dan gözleri sevgiyle parıldıyarak bahsediyorlar. O civarda vukubulan iki büyük tren çarpışması hâdisesinin can kaybı olmadan atlatılışını Yunus Emre'nin azizliğine ve kerametine hamlediyorlar. Bir çok demiryolu memurundan dinlediğimiz bir vak'ayı onlar da teyid ediyorlar:

Eskişehir - Ankara arasında ikinci hat döşeme tatbikatı yapılırken bundan 14 sene kadar önce demiryolunun Yunus kabri üzerinden geçmesi gerekiyormuş. Köylünün itirazına rağmen demiryolunu mezarın üzerinden geçirmek istemişler. Fakat bir türlü bu işde muvaffak olunamamış. Hattâ bir defasında döşenen rayların sökülüp sekiz metre geriye atıldığı görülmüş. Nihayet köylülerin ısrarı, yurdun dört köşesindeki Yunus hayranlarının ricası üzerine o devrin hükûmeti Yunus için bir türbe yapılıp mübarek bedeninin oraya nakline müsaade etmiş. Hemen faaliyet başlamış.

Bu işle uğraşacak olanlar «hiç bir dinî tezahürata fırsat verilmiyeceğine, türbe inşaatının ve nakil işinin tam bir gizlilik içinde cereyan edeceğine» dair söz vermişler. Ne yapsınlar o devir öyle idi. O devirde azizlere hürmet, evliyaya saygı suç idi. Çok değil bundan 14 yıl öncesini anlatıyoruz. İnsan bu zihniyeti irtica korkusu ile izah edemiyor. İrtica ile asıl mücadele eden Yunus ve onun gibiler için bu düşünülür müydü ki?... Ne ise...

Nasılsa Yunus'a yeni bir kabir yapılması için izin çıkıyor. Yunus'u sevenler sırf kendi gayretleriyle onun için güzel bir âbide ve kabir yaptırıyorlar.

Bu yeni kabir eskisinden 100 metre kadar ilerde, bozkırın ufkî manzarasına hâkim bir tepecik üzerindedir. Bir çeşmenin yanından iki merdivenle Yunus kabrine, onun yüce makamına çıkılır.

Bütün gizliliğe ve sessizliğe rağmen Yunus'un bedeni yeni kabrine nakledilirken ne muhteşem bir halk töreni yapıldı? Davetsiz, ilânsız 30 bin kişi bir günde nasıl Sarıköy'e geldi? Bilir misiniz... Bu kısaca Yunusun çağrısıdır.

İLÂNSIZ, DÂVETSİZ 30 BİN KİŞİ...

BOZKIRIN kutbunda, Yunus'un yüceliğine basamak teşkil eden ve ufka göre, insanı, gök yüzüne yaklaştıran bir tepecikte Yunusun yeni kabri hazırlanmış, çam fidanları ve mermerli bir çeşme ile süslenmişti.

Yunus'un mübarek bedeni yüz metre kadar ilerideki eski harap kabirden alınacak ve yeni istirahatgâhına nakledilecekti.

Millî Mücadele günlerinde Sakarya kıyılarına başını çarparak parçalanan düşman, çekilirken Yunus'un bu eski türbesine de kibrit çakmış ve türbe bütün Anadoluyu aydınlatacak bir mum gibi, yeşil bir alevle yanmıştı. Bir zafer meşalesi gibi kurtuluş ordusuna ışık tutmuştu. Kabrin çevresinde dört yarım duvardan başka birşey kalmamıştı. Yunus âşıkları aziz pîr'i orada unutulmaya terkedemezlerdi. Ne yapıp yapmışlar ve o devrin ihmalci ve kaygısız zihniyetinde bir aşk gediği açarak Yunus'un hâtırasını oradan geçirip yeni kabrinde ebediyete armağan etmeğe muvaffak olmuşlardı. Ama merasim yapılmayacaktı, kimseye haber verilmiyecekti. Yunus'un kemikleri gizlice eski kabirden alınıp yenisine nakledilecekti. Bu iş için beş kişilik bir heyet kâfi idi.

Söz verildiği üzere hareket edildi. Kimseye duyurmadan beş kişilik heyet Sarıköye geldi ve geceledi.

Ertesi gün, tam Yunus'un şânına, lâyık esrar ve keramet dolu bir sabahla başladı. İnanılmayacak şeyler olmuş, Yunusun çevresini davetsiz, ilânsız 30 binden fazla insan kalabalığı halelemişti. Namazlar kılınıyor, tekbirler getiriliyor, Kur'an okunuyor ve 30 bin kişi maveradan esen rüzgâr gibi Yunus'un ilâhilerini okuyordu.

Hak müyesser etse varsam
Güzel Kâbetullah sana
Bakuben hayranın olsam
Güzel Kâbetullah sana.

Kâbenin çevresi dağlar
Didar görmüş sular çağlar
Âşık Yunus durmaz ağlar
Güzel Kâbetullah sana.

Bozkır, dile gelmişti. Bozkır ayağa kalkmıştı. Bozkır secde ediyor ve doğruluyordu. Bu anlatılmaz, ifade edilemez bir manzaraydı. Sadece hayret ve hayranlıkla seyredilir veya

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut

gibi,

Saçın çözüp Yunus için
Yaşın yaşın . . . .

ağlanırdı. Herkes ağlıyor, herkes dolu dolu gökler gibi boşanıyordu.

Yunus'un eski kabri itina ile açıldı. İkinci bir keramet gibi bir manzara doğdu. Yunus'un iskeleti 700 senedenberi **hiç bozulmamış bir halde bir eli başında, bir eli kalbinin** üstünde, rahat, ebediyete Fâtiha gibi uzanmış yatı-

yordu. Uçar gibi yatıyordu. Ne aklından, ne kalbinden şikâyetçiydi. Her ikisini de iki elinde Yaradana teslim etmiş gibiydi, öyle mesut görünüyordu.

Mübarek bedeni oradan alındı, tabuta kondu ve kalabalığın elleri üzerine kaydı. Tabut 30 bin kişinin birer birer gönlünden geçirilir gibi, 100 metrelik mesafeyi tam üç saatte katetmişti. Bu, görülecek ve bir millet tarihi için asla unutulmayacak birşeydi.

Yunus ve Yunusun eski kabri deyince hatırıma, mütefekkir Anadolu insanı muhterem Prof. Mehmet Kaplan'ın Yunus için yazdığı, her okuyuşumda daha çok sevdiğim, âdeta ezberlediğim bir yazısı geldi. Buraya ondan birkaç satır almadan geçemiyeceğim:

«Yunus bir uçurumda yatar. Onun yattığı yere yüksek tepelerden inilir. Gece yarısı yaylı araba, korkulu yollardan sarsıla sarsıla düşerken, uzaktan, tâ derinlerde bir ışık gösterdiler: (İstasyon, dediler. Yunus'un türbesi onun yanındadır.)

«...Gece, ellerimizde ayran bakraçları, trene çıkardık. Issız bozkır karanlığında, seyyar, ışıklı saraylar gibi, birden karşımıza duruveren vagonlar bizi büyülerdi. Pencerelerden, uyku içinde donmuş veya bir rüyadan bakar gibi çehreler uzanır, ölü gözlerle boşluğu yoklar, tekrar lâkayt içeri çekilirlerdi. Birşey göremezlerdi. Orada, uçurumun içinde Yunus'un ve bizim bulunduğumuzu farketmezlerdi.»

«Yıllar var bu uçurumdan nasıl çıktığımı bilmiyorum. Arabalar, evler, istasyonlar, şehirler, mektepler, kitaplar ve insanlar beni uzun bir vâdiden geçirdiler. Bu vâdide asırlarca yürümüş gibiyim, bir daha dönmedim.» «Fakat uçurum benimle her yeri dolaştı.»

«Ben Yunusu biçareyim
Dost elinden âvâreyim
Baştan aşağa yareyim
Gel gör beni aşk neyledi.

Bu uçurum şarkısı beni her zaman ürpertti. Ben onu Yunus'un kendi ağzından dinledim.» «Toprak yüzlerinde ruh yarığı gibi elâ gözleri Yunusunkinin tıpkısı olan insanlardan duydum.»

«... Yıllar var, büyük, sonsuz, karışık bir lâbirentin içinde, çıkacak bir yer bulmak için uğraşıyorum. Zaman zaman içimdeki uçurum beni çağırır ve (çıkış yeri benim der. Haydi atlayıver, korkma!) ve kalbim kendi kendine şöyle söylenir: Bir yaylıya binsem, kırbacı elime alsam, atlara «deh» desem, geri dönsem, mukaddes uçurumuma insem..»

İşte aziz okuyucularım, bir kez huzuruna varınca Yunus insanı bu türlü çağırır durur.

BOZKIRIN KUTBUNDA BİR MANEVÎ SULTAN

SARIKÖY'e Yunus'un köyüne, karlı, buzlu bir Şubat gecesi sona ererken siyah, beyaz bir Sarıköy sabahı başlarken alaca karanlıkta vardık. Köy uyuyordu. Yunus'un huzurunda mışıl mışıl uyuyordu. İlk ışığa ve ilk harekete yöneldik; Yunus Emre istasyonunun hareket memurlarının odasındayız. Uyanık uyuyan Yunus'un Sarıköy'de yaşayan hatıralarını ilk onlardan dinliyoruz.

Karanlık, kar beyazının üzerinde eriyip, kaybolmağa yüz tutarken, istasyona bir kilometre kadar mesafede mumları ışıyan Yunus'un kabrine doğru yola çıktık.

Nakıs 24 - 25 derecede cam gibi bir ayaz var. Gümüşî ışıltılarla kaplı bozkırda ilerliyoruz. Yunus'un şiirleriyle karışık bir rüzgâr buz çölleri üzerinde ilâhî gibi uğulduyor. Yunus'a yaklaştıkça ısınıyoruz. İnce bir yol ve derin bir şiir bizi ona götürüyor. Şiirin bir ucunda Yunus, bir ucunda nâçiz ziyaretçiler var:

Vasb-ı halim anlatayım
Vuslat hâlin bilenlere
Yedi türlü nişan gerek
Hakikate erenlere

Bu yedi türlü nişanın
Eksük olması olmaya
Biri gitse eksük gelir
Bu sarp yola girenlere.

Yunus bu yedi nişanı birer birer sayıyordu: Bir, diyordu; **cümle milleti yirmiye.** İki diyordu; **nefsini semirtmeye.** Üç; **cümle heveslerden geçe.** Dört; **dünyadan münezzeh ola..** Peki ama ya sonrası, asıl mühim olan sonrasında idi. Yunus diyordu ki:

Yunus bu yedi nişanın
Üçünü gizli söyledi
Anı dahi aydıverse
Gelüp halvet soranlara.

Yunus'ta olmak, Yunus'ta yalnız olmak bunun için güzeldi.. Yunus'un gizli gizli söylediği bu üç nişan ne idi? Bu üç gizli nişanı ondan dinlemek için kimbilir nice derviş, elinde demirden âsa, ayağında demir çarık nice yollar aşıp ona gelmişlerdi. Kimbilir belki koca Yunus bu yedi nişanın üç gizlisini hâlâ söylemektedir.

Bozkırın kutbunda, Yunus Emrenin kabrinin ve huzurunun eşiğinde insan, günlerce murakabeye varmalı ve Yunus'u dinlemeliydi.

Kabre ulaştığımız, Yunus'un katına tırmandığımız zaman uzaktaki dağlar ardından güneş doğuyordu. Güneş âleme Yunus gibi doğuyordu. Pırıl pırıl bir sabah; billûrî bir sabah başladı. Demek Yunus'un ışığını hep. mumlar, güneşe; güneş mumlara devredip giderlerdi. Biz, kendimizi bu sabah, Yunus'un ilk ziyaretçileriyiz sanmıştık. Halbuki karda yeni ayak izleri vardı. Köylüleri Yunus'u yalnız bırakmıyorlardı. Daha doğrusu Yunus onları terketmemişti. Bozkırın bütün ruhuna hâkim bir tepecikte Yunus ölümsüzlüğünün tahtını kurmuştu. Ve ufuklara hâ-

kim sessizlik içinde Yunus çeşmesi durup dinlenmeden Yunus'un ilâhilerini terennüm ediyordu:

Derildik pınar olduk
İrkildik ırmak olduk
Akdık denize daldık
Taştık Elhamdülillâh.

Çevresinde yeşil çamlar büyümekteydi Yunus'un. Duvaya el açmış gibi büyümekteydiler.

Aşağıda, biraz ileride eski kabri çevreleyen harap duvarlarla dergâh görülüyor. Yunus orayı da muhafaza etmiş. Köylüler oradan bir tek taş bile almamışlar. Dergâh harabesi bir namazgâh haline getirilmiş. Bir kaç hasır seccade, bir kaç tesbih, kar üzerinde, Yunus âşıkı mü'minleri bekliyor. Kurt, kuş ve insanoğlu burada kaç yüz senedenberi bu sessiz, ıssız obada tesbih ile meşgul oldu. Burada Yunus Emre'nin kanatları altında dinlendi.

Yunus'u sevenler, onun kabrine ve hâtırasına gerekli ihtimamı göstermekte devam ediyorlar. Kabrin etrafı geniş park haline getirilecek; fidanlar tutmuş, boy vermiş.

Hemen oracıkta bir kütüphane binası kurularak Yunus'a ait kitaplar ve eserler muhafaza altına alınıp istifadeye arzedilecek.

Eskişehirdeki Yunus Emre Derneği bu hususta canla başla çalışıyor ve teberru kabul ediyor. Her yıl Mayıs ayında tertiplenen ihtifal programını hazırlıyor ve tanzim ediyor. Kendilerini tebrik ve teşekkürle selâmlarız.

İçimiz Yunus'la dolu, Yunusa hizmet arzusu ile dolu oradan o eşsiz mânevi huzur kaynağından istemiye istemiye ayrılıyoruz. Yunus'un 700 sene sonraki köylüleriyle tanışmak ve konuşmak niyetindeyiz. Sarıköy o, canım Anadolu sadeliği içinde bizi çağırıyor.

KASDIM BUDUR: ŞEHRE VARAM, FERYAD-Ü FİGAN KOPARAM.

SARIKÖYDE YUNUS EMRE HÂTIRALARI

KAR içindeki Sarıköy, küllenmiş ateş gibiydi. Kurcaladıkça içindeki ışıltıları görüyordunuz. Tertemiz mahremiyetine sokuldukça aydınlanıyordunuz. Ziyaretçilerinden asla rahatsız olmıyacak kadar kendisinden ve dostlarından emin, sade bir Anadolu köyü idi.

«Dergâha odunun bile eğrisi girmez» diyerek kestiği odunların bile eğrilerine itibar etmiyen Yunus Emre'nin ruhundan fışkıran doğruluk hissi, Sarıköyü kaplamıştı. Köyü ve köylüsünü tanıyanlar, bu temiz yürekli bozkır çocuklarının doğruluklarını anlata anlata bitiremiyorlardı. Köyde, bugüne kadar, çok şükür Allaha, en küçük bir adlî hâdise, bir zabıta vak'ası olmuş değildi. Köylü bütün hareketleri «Yunus Baba» ya göre ayarlamıştı. «Yunus Baba» dan gizli, onun ruhundan himmet beklenmeksizin yaptıkları iş yoktu. Sathî iymanın, hurafelerin, insanî putperestliğin tesiri altında değillerdi. Aksine «Yunus» u bütün hayatiyeti, aşkı, insanîliği, azizliği ile seviyor ve ondan ışık alıyorlardı. «Yunus» onlar için adı efsaneye karışmış bir insan üstü insan değil, nurlu menkıbeler, şiir dilinde tecellî etmiş hakikatler, hayâller arasında ermiş bir velî, bir islâm büyüğü idi. Yunus kabrinde, üzerine bez parçaları bağlı bir çalı yoktu. Müminlere açık seccadeler ve senelerin ışığı ile aydınlanan tesbihler vardı.

Kim ne istiyecekse Yunus'un kabrinden değil, «Yunus için» Allahtan istemeği biliyordu. Yunus:

Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

Dediği için köylüler Yunus toprağından bazan birer avuç alıyorlardı.

Köyün, belki Yunus Emre'yi hatırlatan çizgileriyle en yaşlı ihtiyarı Ethem Dede:

— Ekine bir avuç Yunus toprağı serpiyorum; kurt, böcek musallat olmuyor artık, diyordu.

Hazır, ona rastlamışken, kaçırmadan sualimizi sorduk:

— Köylünün rüyalarına girer mi Yunus Baba?

Bir esrar muhafaza ediyormuş gibi, mahfazası açılınca pırıltısı bir rayiha gibi uçuverecek bir mücevher saklıyormuş gibi sustu, neden sonra:

— Girmez mi hiç? diye mırıldandı. Bizi terketmiyor ki...

Sarıköyü dolaşıyoruz. Karla kaplı sokaklarda çocuklar koşuyor. Bir küçük köylüyü çağırıp soruyorum:

— Adın ne senin oğlum?

Diyorum. Mini mini jestleri ve tatlı mimikleriyle kımıldıyor. (Nunus) veya (Unus) der gibi bir:

— Yunus, diyor.

— Sen Yunus'u tanır mısın? diyoruz.

— Tanırım, diyor, (minicik elleriyle uzaklardaki Yunus kabrini göstererek) İşte orada! diyor.

— Sever misin onu?

— Çok...

Minik Yunusun resmini çektik.. Küçük Sarıköy'lü çok memnun kalmıştı. Köyde onun! gibi daha çok Yunus varmış. Bir gün Sarıköy Yunusla dolup taşacağa benzer, İnşaallah, isimlerine lâyık olurlar.

Sarıköy (Yunus Emre) istasyonunun hareket odasında, çalışkan memurlarla sohbet ediyoruz. Hareket memuru Rıfat Aydınoğlu bize Yunus'tan bahsediyor:

— Çocuğumun doğacağı günlerde idi, diyor. Üç gece üstüste Yunus Emre rüyamı şereflendirdi. «Sana bir Yunus veriliyor, sana bir Yunus veriliyor» dedi. Sonra bir oğlum oldu. Adını Yunus Emre koyduk.

Bu minnacık Yunus Emreyi de görmeden, bir resmini almadan geçemezdik. Az sonra Sarıköy'ün bu bebek Yunusu da objektifimizi aydınlatıverdi.

Sarıköyde eşine az rastlanır bir güzel gün geçirdik. Şıkır şıkır bir güneş karları eritiyor, saçaklardan buz parçaları düşüyordu. Ve Yunus Emre daha da aydınlık ışıklarla içimize işliyor, ruhumuzun en ücra en karanlık köşelerine kadar yayılıyordu.

Trenimiz Sarıköyden uzaklaşırken içimizde hasret büyümeğe başladı. İçimizde, suya ateş düşmüş gibi, bir şey, cızz! etti. Birdenbire, yalnızlığı hissettik. Yunus, ötelerden, trenimize doğru teveccüh ederek kalbimize sesleniyordu:

Göçtü kervan, kaldık
Dağ başlarında

Yunus hep orada, hep bozkırın kutbunda, her dağ başlarında kalmıyacak, şehire şehirlere de gelecek. Motör gürültüleri, fabrika dumanları, asfalt kokusu arasında kendi kendisini unutur gibi olan insanoğlunun omuzuna dokunacak, gökleri, bulutları, mezarları gösterecek. Bir eli fezanın, öbür eli kutup denizlerinin derinliklerine dalan yirminci asır insana ruhun zenginliklerini anlatacak ve ona kıyamete kadar, yıldızlarla rüyalar arasında kalınacağını haber verecek. «Çevreni öğreniyorsun, biraz da kendini tanı!» diye seslenecek. Biz işitinceye kadar bağıracak, feryat edecek. Bunu haber veriyor Yunus:

Kasdım budur şehre varam
Feryad-ü figan koparam.

YUNUS EMRE

Anadolunun iç aydınlığını temiz ve akıcı bir üslûpla dile getiren bu eser, şiir ve nesir kompozisyonu olarak başarılı bir örnektir.

Bütün canlı varlıklara adanmış şiirleri, ruhlara sinen ve yudum yudum içilen bir duygu ile okuyacaksınız.

Çilenin, safiyetin, olgunluğun sembolü YUNUS, içimizde ve yanımızda gibidir.

Büyük bir ilgi ile okunacak eserin, bu tip denemelere başlangıç olmasını ümid ederiz.

GÖKHAN EVLİYAOĞLU

1927'de Malatya'da doğmuş. İlk ve Orta tahsilini memleketinde, Yüksek tahsiline de İ. Ü. Hukuk Fakültesinde devam ettiği yıllarda şiir ve edebiyatla yakından ilgilenmiştir.

Yayınlanmış pek çok yazıları ve şiir kitapları vardır.

Hâlen Balıkesir Milletvekili ve Yeni İstanbul Gazetesi başmuharriridir.